Nationaal Park
De Alde Feanen

Jaarverslag 2018

Datum : juni 2019, versie 1.0
Status : definitief

Auteur: S.J. Haitsma, secretaris NPDAF
Content: Werkgroepen NP De Alde Feanen, secretariaat en provincie Fryslân
Fotografie: It Fryske Gea, IVN en Fonger de Vlas

Voorwoord

De heer S.B. Swierstra

"NP De Alde Feanen moet een aantrekkelijk samenhangend gebied worden, waar natuur, landschap, recreatie en toerisme elkaar versterken tot een factor van betekenis"

Het jaar 2018 stond in en om het Nationaal Park De Alde Feanen in het teken van KH2018. Hierdoor hebben diverse culturele activiteiten plaatsgevonden, zoals de voorstelling Myn Skip, over de geschiedenis van de skûtsjes in het gebied en in Fryslân. De voorstelling Gabe Skroar, over de geschiedenis van de familie Halbertsma. Finestra Aperta, een moderne muziek- en circustheatervoorstelling over een zoektocht naar balans. En Ljochtstill, die aan de hand van transparante glazen ateliers verspreid over De Alde Feanen de waarde van landschap, stilte, identiteit, kwetsbaarheid en kunst in het gebied zichtbaar wilde maken. Allemaal fantastische initiatieven, waarbij ook vele vrijwilligers hebben aangetoond wat de kracht van het gebied en haar gemeenschap is.

De relevante landelijke ontwikkelingen zijn ook geleidelijk doorgegaan. Er is een landelijke organisatie in het leven geroepen om zowel bestaande als Nationale Parken in oprichting te ondersteunen om zich verder door te ontwikkelen. Ook is er landelijke een nieuwe standaard voor Nationale Parken aangenomen. Niet als harde richtlijn, maar als ontwikkelrichting. Ook wij zijn hiermee in 2018 aan te slag gegaan, samen met de evaluatie van het Ontwikkelplan 2015-2022. Via diverse kanalen hebben we onze organisatie en haar doelen doorgelicht. Begin 2019 worden de resultaten verwerkt en maken we op basis daarvan onze vervolgplannen.

De natuur in ons Nationaal Park wordt beheert door It Fryske Gea. Ook ontwikkelt het gebied zich verder, door projecten als LIFE en herinrichting, waar It Fryske Gea haar bijdrage heeft. We zijn enorm blij met deze inzet en de samenwerking die ze zoeken met ons als Park organisatie. Het gebied wordt hierdoor steeds mooier en herkenbaarder.

Onze wens is meer basisschoolkinderen uit Fryslân kennis te laten maken met ons gebied, te beginnen met scholen uit de naaste omgeving. Hiervoor zijn we bezig met de ontwikkeling van een nieuw educatie project, waarmee schoolklassen naar het gebied kunnen komen en op basis van reguliere vakken het gebied leren kennen.

De hoogtepunten van 2018 waren naast de hoogstandjes van culturele hoofdstad, Fête de la Nature, de ondernemersavond/foldermarkt en het opbouwen van donateurs en sponsornetwerk. Voor Fête de la Nature waren we in 2018 de hoofdstad, wat een bezoek van het NatuurCollege (landelijke organisatie) met zich meebracht. Jammer genoeg moest Prinses Irene op het laatste moment afzeggen, maar het bezoek van Matthijs Schouten (bijzonder Hoogleraar ecologie en natuurbeheer) was zeker de moeite waard. Verder waren het lied van de schoolkinderen, de lezing en de koppeling met de voorstelling Ontwakend Landschap van Kening fan'e Greide (nachtbeleving) onvergetelijk. Dit samen met de activiteiten met de gastheren en het opbouwen van ons donateurs en sponsornetwerk, waren mooie hoogtepunten. Al deze extra activiteiten kunnen we realiseren door ons partnership met de Rabobank. Activiteiten als netwerkbijeenkomsten, marketing & communicatie en Fête de la Nature zijn zonder hun bijdrage niet mogelijk. Wij willen Rabobank Drachten Friesland Oost hier van harte voor bedanken.

Veel leesplezier gewenst.

Sipke B. Swierstra,
Voorzitter Overlegorgaan en Stichting Nationaal Park De Alde Feanen

Inhoudsopgave

1. INLEIDING 4

Wat is een Nationaal Park? 4
21 Nationale Parken in Nederland 4
Het Nationaal Park De Alde Feanen 5
Organisatiestructuur 6
Partners en sponsoren 7
Opbouw van dit jaarverslag 8

2. OVERLEGORGAAN EN BESTUUR 9

Ontwikkeling bezoekerscentrum 9
Wetenschappelijk onderzoek 10
Opening expositie Lancaster 11
Vaarweg Drachten 11
Landelijke en internationale ontwikkelingen 12

3. VOORLICHTING, EDUCATIE EN RECREATIE 15

Vergaderingen 15
Activiteiten en resultaten 16

4. BEHEER, INRICHTING EN MONITORING 19

Vergaderingen 19
Beheer 20

5. MARKETING EN PROMOTIE 22

Vergaderingen 22
Marketing activiteiten 22
Sponsoren en donateurs 25
Culturele activiteiten 26

6. MONITORING 27

Bezoekers aan bezoekerscentrum en activiteiten 27
Totaal aantal bezoekers 28
Website en sociale media 29
Recreatievaart 29
Economische meerwaarde 31

CONCLUSIE MONITORING 32

FINANCIEEL 33

Balans per 31 december 2018 33
Staat van Baten en Lasten over 2018 34
Toelichting Staat van Baten en Lasten over 2018 35

BIJLAGE 1: CRITERIA NIEUWE STANDAARD NATIONALE PARKEN 36

BIJLAGE 2: RESULTATEN ENQUÊTES AFGENOMEN IN HET NP DE ALDE FEANEN 38

1. Inleiding

Grutto's in grote getale

"Tijdens een slaapplaatstelling worden er gemiddeld rond de 5.000 grutto's geteld op de Wyldlannen in Nationaal Park de Alde Feanen! Een enorm hoog aantal. Al jaren staat het gebied hiermee op nummer 1, als meest bezochte slaapplaats van grutto's in Nederland"

Ieder jaar stelt het Overlegorgaan Nationaal Park De Alde Feanen een jaarverslag op. In dit jaarverslag staan de onderwerpen en activiteiten die in 2018 plaats hebben gevonden binnen de organisatie van het Nationaal Park De Alde Feanen. Het doel van het jaarverslag is om de bij het Nationaal Park betrokken organisaties te informeren over de activiteiten en lezers nieuwsgierig te maken om eens een kijkje te nemen in het park.

Wat is een Nationaal Park?

Nationale Parken zijn aaneengesloten gebieden van tenminste 1.000 hectare, bestaande uit natuurterreinen, wateren en/of bossen met een bijzondere landschappelijke gesteldheid en planten- en dierenleven, waar tevens goede mogelijkheden aanwezig zijn voor recreatief medegebruik. In nationale parken worden natuurbeheer en natuurontwikkeling geïntensiveerd, worden natuur- en milieueducatie sterk gestimuleerd en vormen van natuurgerichte recreatie als ook onderzoek bevorderd. In 2018 zijn aanvullende criteria ontwikkeld die een richtlijn geeft voor bestaande parken die zich door willen ontwikkelen en nieuwe parken om Nationaal Park te worden (zie **bijlage 1**).

21 Nationale Parken in Nederland

In Nederland zijn 21 Nationale Parken. De 21 Nationale Parken vormen een staalkaart van de Nederlandse natuur. Van alle voor Nederland belangrijke natuurtypen is er namelijk één in elk Nationaal Park vertegenwoordigd.

Overzicht van Bidbook indieners

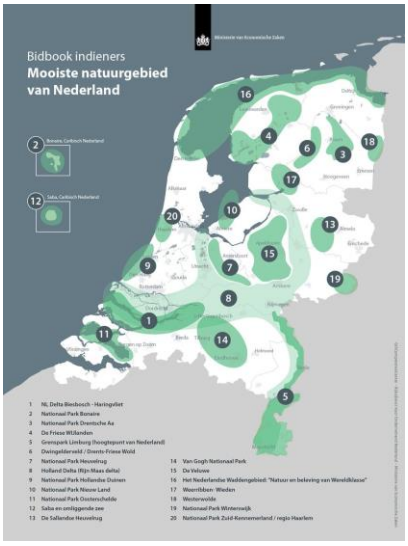

De vier prijswinnaars zijn gepositioneerd als Nationale Parken in oprichting.

Noot: op deze kaart Ontbreekt Nationaal Park Nieuw Land, benoemd in 2018

Naast deze 21 parken zijn er ook nog enkele parken “in oprichting”. Deze zijn voortgekomen uit de verkiezing van het mooiste natuurgebied van Nederland, waar nieuwe gebieden of samenwerking tussen gebieden op basis van een Bidbook en een marketingcampagne zich hebben ingeschreven. De gebieden in oprichting zijn Van Gogh Nationaal Park, Nationaal Park Hollandse Duinen en Nationaal Park De Wadden.

Het Nationaal Park De Alde Feanen

Het Nationaal Park De Alde Feanen is ingesteld in 2006 door de minister van LNV (tegenwoordig het Ministerie van Economische Zaken). Het gebied ligt in het hart van de provincie Fryslân, tussen de dorpen Earnewâld, Warten, Grou en De Feanhoop (zie afbeelding). De totale oppervlakte van het Nationaal Park De Alde Feanen bedraagt 4000 ha.

Luchtfoto Nationaal Park De Alde Feanen

In het hart van Friesland ligt het ruim 2.000 hectare grote laagveenmoeras De Alde Feanen. Een zeer afwisselend landschap bestaande uit meren, petgaten, rietlanden, ruigten, struwelen en moerasbossen.

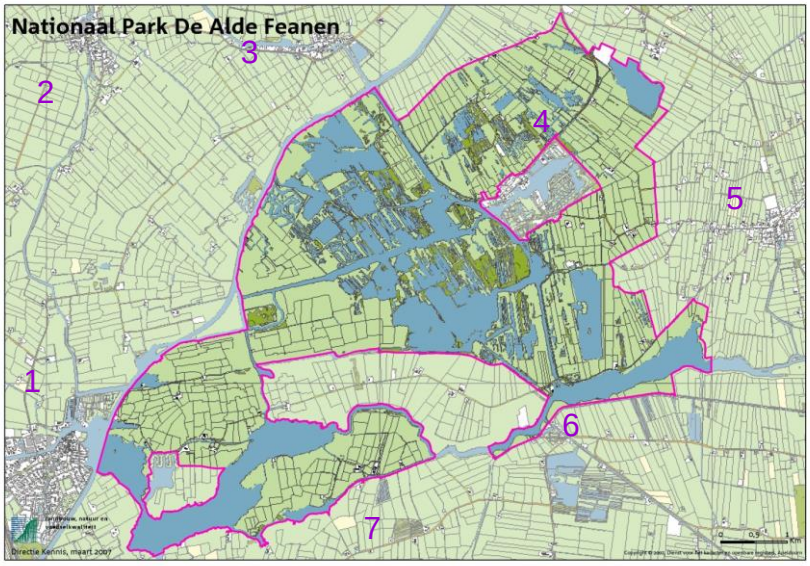

Legenda:

1. Grou	3. Warten	5. Aldegea	7. Goëngahuzen
2. Wergea	4. Earnewâld	6. De Feanhoop	

Het gebied is één van de grootste moerasgebieden in Europa. Het gebied kent een grote variatie aan landschappen waaronder moerasbos, rietlanden, zomerpolders, petgaten, legakkers, veenplassen en bloemrijke hooilanden. Het gebied is ook erkend als natura 2000 gebied. Van het Nationaal Park is 2.142 hectare aangemerkt als beschermd conform Natura 2000. In onderstaande tabel de beschermingssoorten.

Habitattypen	Habitatrichtlijnsoorten	Broedvogels	Niet-broedvogels
- Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden - Vochtige heiden - Blauwgraslanden - Overgangs- en trilveen - Galigaanmoerassen - Hoogveenbossen	- Bittervoorn - Grote modderkruiper - Kleine modderkruiper - Rivierdonderpad - Meervleermuis - Noordse woelmuis	- Aalscholver - Roerdomp - Purperreiger - Bruine kiekendief - Porseleinhoen - Kemphaan - Zwarte stern - Snor - Rietzanger	- Aalscholver - Kolgans - Grauwe gans - Brandgans - Smient - Krakeend - Wintertaling - Slobeend - Tafeleend - Kuifeend - Nonnetje - Grutto

Tabel: beschermingssoorten Natura 2000 Alde Feanen

Naast de beschermde soorten kent het gebied een grote variatie aan planten- en diersoorten. In het voorjaar broeden bijvoorbeeld ruim 100 vogelsoorten in het gebied. Verder komen er ruim 450 plantensoorten voor in het gebied. Het Nationaal Park De Alde Feanen heeft een belangrijke functie voor de (Friese) waterrecreatie. De belangrijkste gebiedsbeheerder is It Fryske Gea.

Organisatiestructuur

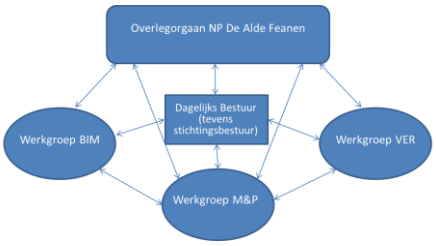

Organisatiestructuur

Overlegorgaan

Het Nationaal Park vindt haar samenwerking in het Overlegorgaan (voortaan OO). Hierin zitten alle betrokken die een rol hebben in of gerelateerd aan het park. Het OO bestaat uit de onderstaande partijen, met daarachter de persoon die de organisatie vertegenwoordigd:

1. Provincie Fryslân: Gedeputeerde J. Kramer
2. Gemeente Smallingerland: Dhr. R. van der Leck/ Dhr. E. Ter Keurs
3. Gemeente Tytsjerksteradiel: Dhr. G. Schippers/ Dhr. R. Dijk
4. Gemeente Leeuwarden: Dhr. H. van Gelder
5. Regiomarketing: Dhr. R. Jansen
6. It Fryske Gea: Dhr. H.J. de Vries
7. Dorpsbelang Earnewâld, Aldegea, De Feanhoop en Goëngahuzen: Dhr. N. Tilstra
8. Dorpsbelang Warten, Grou en Wergea: Dhr. J. Nauta
9. Vereniging Princenhof/ ERF: Dhr. F. Vogelpoel
10. It Wetterskip Fryslân: Mevr. M.A.J. Jager-Woltgens
11. Watersportverbond Noord: Dhr. J. Woudstra
12. LTO Noord/vereniging voor rietsnijders: Dhr. J. Dijkshoorn
13. De Marrekrite: Dhr. E. Huisman
14. IVN: Dhr. M. Tuit
15. HISWA/ Recron: (agendalid)
16. Friese Milieufederatie: Dhr. P. de Haan
17. Vereniging Friese Rondvaart ondernemingen: Mevr. A.J. de Kamper

Het OO heeft een onafhankelijk voorzitter (dhr. S.B. Swierstra), een secretaris (dhr. S.J. Haitsma) en een notulist (mevr. M. Winters).

Het Overlegorgaan komt twee keer per jaar samen, een voorjaarsvergadering en een najaarsvergadering.

Aalscholvers op het nest

In Nationaal Park De Alde Feanen bevindt zich een grote aalscholverkolonie

Dagelijks Bestuur

Het Dagelijks Bestuur (voortaan DB) is een afvaardiging van het Overlegorgaan. Het DB borgt een slagvaardige voortgang op de dossiers en bereidt effectieve besprekingen en besluitvorming voor. De taken van het DB zijn:

1. Het aanspreekpunt zijn voor het NP De Alde Feanen
2. Correspondentie ontvangen en behandelen
3. Participeren in gewenste gremia
4. Bespreken van de voortgang van projecten en uitzetten van vervolgacties
5. Voorbereiden agenda Overlegorgaan (agenderen, informeren, bespreken, besluiten)

Het DB bestaat uit:

- Dhr. S.B. Swierstra (onafhankelijk voorzitter)
- Dhr. H. van Gelder (vertegenwoordiger van de bestuurders)
- Dhr. H. de Vries (voorzitter werkgroep BIM)
- Dhr. M. Tuit (voorzitter werkgroep VER)
- Dhr. Dhr. F. Vogelpoel (vertegenwoordiger van de streek)
- Dhr. H.A. Lie (marketing en promotie)

De Secretaris van het OO is tevens secretaris van het DB. De overlegfrequentie van het DB is 6-8 keer per jaar. Naast de overleggen hebben DB leden in diverse gremia geparticipeerd en is ze bij diverse activiteiten aanwezig geweest, zoals Stuurgroep, projectgroep en klankbordgroep Vaarweg Drachten, Secretarissen overleg, Algemeen Bestuur SNP, sessies over landelijke ontwikkelingen NP nieuwe stijl en regionale netwerk bijeenkomsten. Daarnaast is het bestuur agenda lid bij de Stichting Bestemming Noardwest, de regio waar het Nationaal Park in eerste aanleg aan is gekoppeld.

Werkgroepen

Het OO heeft drie werkgroepen die haar van advies voorzien, de werkgroep Beheer, Inrichting & Monitoring (BIM), de werkgroep Voorlichting, Educatie & Recreatie (VER) en de werkgroep Marketing & Promotie. Daarnaast worden tijdelijke projectgroepen in het leven geroepen, als een specifiek onderwerp dit vraagt.

Stichting NP De Alde Feanen heeft een ANBI status

Een ANBI is een algemeen nut beogende instelling. Een instelling kan alleen een ANBI zijn, als ze zich voor minstens 90% inzet voor het algemeen nut.

Stichting Nationaal Park De Alde Feanen

Sinds januari 2015 is een zelfstandige stichting in het leven geroepen. Dit past in de transitie die de organisatie van het park momenteel doorloopt. Een doelstelling van die transitie is komen tot meer zelfstandigheid. Een onderdeel daarvan is dat de inkomsten van het Park voortaan door het Nationaal Park De Alde Feanen zelf zullen worden beheerd. Hiervoor was een rechtspersoon nodig om het geld rechtsgeldig te kunnen ontvangen en beheren. Omdat het OO geen rechtspersoon is moest deze stichting worden opgericht.

De stichting heeft ten doel:
- het beheren van de middelen van het OONPAF;
- het kunnen aangaan van financiële verplichtingen binnen de doelstellingen van het Nationaal Park Alde Feanen en namens het OONPAF;
- het eventueel kunnen optreden als gevolmachtigde namens het OONPAF;
- het verrichten van alle handelingen die met het voorgaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

Het stichtingsbestuur bestaat uit:
- Dhr. S.B. Swierstra (voorzitter)
- Dhr. Dhr. F. Vogelpoel (secretaris)
- Dhr. H.A. Lie (penningmeester)

Het stichtingsbestuur heeft drie adviseurs: dhr. H. van Gelder, dhr. H. de Vries en dhr. M. Tuit

De stichting heeft duidelijk geen winstoogmerk. De stichting is een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Hiermee zijn gunstige omstandigheid geschapen voor organisaties of individuen die de Nationaal Park organisatie willen steunen door middel van bijvoorbeeld giften.

Partners en sponsoren

In de weg naar zelfstandigheid hoort ook dat het Nationaal Park private middelen weet te genereren door partnerships en samenwerkingsverbanden met bedrijven in en om het gebied aan te gaan.

Met de reguliere subsidie (van provincie Fryslân) kunnen de vaste kosten, zoals een bezoekerscentrum, een educatief medewerker en de vergaderkosten worden betaald.

Met deze aanvullende middelen is het park in staat zich op verschillende terreinen door te ontwikkelen. Denk aan faciliteiten in het natuurgebied, educatieprojecten, communicatie, marketing en wetenschappelijk onderzoek.

Als tegenprestatie kan het park bedrijven een netwerk bieden, haar maatschappelijke betrokkenheid laten uiten (global foodprint) en een unieke locatie geven voor relatie bijeenkomsten en vergaderingen.

Siebe Meindertsma (directeur Bedrijven Rabobank) en Sipke Swierstra (voorzitter Overlegorgaan)

Meindertsma: "Het Nationaal Park De Alde Feanen dient een maatschappelijk doel en draagt bij aan de welvaart van de omgeving en het welzijn van de mensen die ervan genieten. Daarom steunen we De Alde Feanen met een bijdrage uit het projectenfonds"

Rabobank Drachten Friesland Oost
De eerste partner van het Nationale Park is de Rabobank Drachten Friesland Oost. Sinds 2017 steunen ze het park met in totaal bijna €150.000, verspreid over 3 jaar. Daarnaast biedt de Rabobank het Nationaal Park kennis en een netwerk. Rabobank Drachten Friesland Oost vindt het belangrijk dat het Nationale Park zich inzet voor behoud van de natuur, goede samenwerking met de omgeving en in het bijzonder de ondernemers in en om het gebied, en tegelijk het gebied toegankelijk houdt voor een breed publiek. Hiermee dient het Nationaal Park De Alde Feanen een maatschappelijk doel en draagt ze bij aan de welvaart van de omgeving en het welzijn van de mensen die ervan genieten. Daarom steunt de Rabobank het Nationale Park met een bijdrage uit het projectenfonds.

Overige sponsoren
Naast de Rabobank wordt het Nationaal Park in natura gesteund door Accountantskantoor Propstra. Die helpt het park met het opmaken van de jaarrekening en bij de financiële administratie. Verder zijn eind 2018 contracten afgesloten met De Mannen van Staal en Webexperts, die tevens het beheer van de website van het park doet, en Pilat Advies, die de Marketing en communicatie van het Nationale Park verzorgd.

Uitgangspunt is vanaf 2019 een aantal hiervan gecontracteerd te hebben.

Opbouw van dit jaarverslag

Het jaarverslag is opgebouwd uit vier hoofdstukken met enkele bijlagen. Hoofdstuk 1 is de inleiding. In hoofdstuk 2 staan de onderwerpen van het Overlegorgaan en het Dagelijks Bestuur, in hoofdstuk 3 de onderwerpen van de werkgroepen en in hoofdstuk 4 het overzicht van de financiën.

2. Overlegorgaan en bestuur

Frequentie

Het Overlegorgaan is in 2018 tweemaal bijeen geweest:

- Donderdag 12 april: in 't Skûthûs in Warten
- Donderdag 29 november: bij Annage in Earnewâld

Het Dagelijks Bestuur is in 2018 zesmaal bijeen geweest en tweemaal is het Dagelijks Bestuur schriftelijk geïnformeerd:

- 24 januari (schriftelijk)
- 8 februari
- 14 maart
- 25 april (schriftelijk)
- 20 juni
- 19 september
- 31 oktober
- 19 december

De vergaderingen van het DB zijn gehouden in het stadhuis van de Gemeente Leeuwarden.

Mutaties

In 2018 hebben zich twee mutaties voorgedaan in het Overlegorgaan van NP De Alde Feanen. Voor de gemeente Smallingerland is wethouder E. Ter Keurs in de plaats gekomen voor wethouder R. van der Leck en voor de gemeente Tytsjerksteradiel is wethouder R. Dijk in de plaatst gekomen voor wethouder G. Schippers. We danken beide wethouders voor hun betrokkenheid bij het gebied.

De belangrijkste onderwerpen voor die vergaderingen waren:

Ontwikkeling bezoekerscentrum

Het Landbouwmuseum is eind 2017 uit het bezoekerscentrum vertrokken. Hierdoor is fysiek veel ruimte ontstaan, wat ook financieel consequenties heeft. It Fryske Gea is eigenaar van het gebouw en terrein. Ze zijn samen met het Nationaal Park op zoek naar oplossingen. Hierbij zijn drie scenario's in beeld:

1. Het invullen van de ontstane ruimte: in de basis zou het dan gaan om een binnen activiteit voor gezinnen, die het verhaal verteld van het gebied en zowel qua inhoud als qua traffic een meerwaarde heeft voor het gebied.
2. Het verbouwen of nieuwbouwen van de huidige locatie: voor de huidige functie is het gebouw te groot. De verbouw of nieuwbouw kan de huidige optimaal tot zijn recht laten komen.
3. Het verkopen van de huidige locatie: het gebouw krijgt dan een nieuwe eigenaar. Keuze is dan om een deel van het gebouw terug te huren of volledig afscheid te nemen van die locatie.

In 2018 is een brainstorm geweest met enkele nauw betrokkenen en externe specialisten, waaronder het Natuurmuseum Fryslân, De Buitenplaats, Camping It Wiid, Recrea Support en It Fryske Gea. Conclusie was dat afgeraden wordt te gaan zoeken naar een nieuwe invulling/exploitatie van de leegstaande ruimte. Al jaren proberen we dit, vanuit verschillende invalshoeken, maar om hier een sluitende exploitatie uit te halen is helaas niet gelukt. Dan blijven twee alternatieven over:

Bezoekerscentrum

"Het bezoekerscentrum is het middelpunt van alle activiteiten die zich afspelen in het Nationaal Park"

1. **De huidige accommodatie verbouwen**: het huidige bezoekerscentrum biedt alle mogelijkheid tot meer verbinding. Verbinding in het gebouw tussen het horeca gedeelte en het educatieve gedeelte, maar ook de verbinding met binnen en buiten, water en land, varen, fietsen en wandelen. Het gebouw is alleen te groot om er een eenheid van te maken. De omvang wordt onvoldoende gebruikt en het gebouw is gesloten/niet uitnodigend. De brainstorm geeft de volgende aandachtspunten aan:
   - Een drastische afname van het aantal vierkante meters: passend bij de huidige functies.
   - Uitbreiden van de doe- en beleeftuin: de kracht van het gebied zit in buiten activiteiten. Dus ook proberen die buitenactiviteiten meer te koppelen aan het bezoekerscentrum. Door bijvoorbeeld meer te doen met het water en meer openheid naar buiten te creëren, zoals een overdekt doe- en beleef gedeelde.
   - Opnieuw inrichten van de educatie ruimte: met nieuwe/moderne educatiemiddelen.
   - Duurzaam (ver)bouwen: creëer een energie neutraal gebouw. Maak ook gebruik van meer glas, waardoor gemakkelijker de relatie met de buitenruimte (tuin en water) kan worden gemaakt.
2. **De huidige accommodatie verkopen**: in dat geval zou (een deel) terug kunnen worden gehuurd of zou voor het bezoekerscentrum een geheel nieuwe locatie gevonden moeten worden. De gemaakte opmerking over de samenwerking en invulling zijn in dat nieuwe gebouw dan onverminderd van kracht.

In 2019 gaat It Fryske Gea met een gerichte projectgroep de diverse scenario's uitwerken. Het Nationaal Park heeft hierin ook zitting. Uitgangspunten hierbij zijn dat het Nationaal Park een bezoekerscentrum wil behouden en bij voorkeur in de buurt van It Pettebosk, omdat daar diverse programma's plaatsvinden.

Gevlekte witsnuitlibel

In De Alde Feanen komt de gevlekte witsnuitlibel voor. Dit is een libellensoort uit de familie van de korenbouten (Libellulidae), onderorde echte libellen (Anisoptera). Het is een forse witsnuitlibel met brede vlekken, die in Nederland nog vrij zeldzaam is.

Wetenschappelijk onderzoek

In het park wordt veel onderzoek gedaan naar kenmerken en kwaliteiten van het landschap en de diversiteit van de diersoorten. Deze onderzoeken worden gedaan voor het reguliere beheer, maar ook voor ontwikkelen zoals het LIFE project en Natura 2000. De belangrijkste opdrachtgevers van die onderzoeken zijn It Fryske Gea, de provincie en Wetterskip Fryslân. In onderstaande de onderzoeken die zijn gedaan in 2018:

J. de Fouw & R. M.G. van der Hut. "**Effecten van ganzen in Friese Natuurgebieden**". A&W-rapport 2335. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek,.Feanwâlden, februari 2018.

Sikkema M. "**Vlinders, libellen en sprinkhanen van de Alde Feanen en omgeving in 2017 (en 2018)**". SNL-inventarisatie. A&W-rapport 2409. A&W ecologisch onderzoek. Feanwâlden, 2018.

Jager K., Postma J. & Scholten S. "**Broedvogels in natuurreservaten van It Fryske Gea in 2018**". Sovon-rapport 2018/73. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen, 2018.

Stip, A. en R.H.A. van Grunsven. "**Beheermaatregelen voor insecten in graslanden in midden Friesland**". Rapport VS2018.018, De Vlinderstichting, Wageningen, 2018.

E.B. Oosterveld. “**Signaleringssysteem Pitrus. Ontwerp en test**”. A&W-rapport 2355. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden, 2018.

Smits N. “**Nationaal Park De Alde Feanen. Een landschapsbiografie en cultuurhistorische-inventarisatie**”. Afstudeerscriptie Van Hall Larenstein, i.o.v. It Fryske Gea (Stefien Smeding). Olterterp, 2018.

De Noorse Woelmuis

Begin jaren negentig werd aan de oostkant van de Alde Feanen de Noordse woelmuis (Microtus oeconomus arenicola) vastgesteld. Deze endemische, zeldzame en zwaar beschermde soort is typerend voor vochtige tot natte vegetaties.

N. Beemster en J. Mulder. “**Habitat analyse van de Noorse Woelmuis in Fryslân**”. A&W rapport 2396. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden, 2018.

N. Beemster et al. “**Nulmeting verspreiding Noorse Woelmuis in Fryslân in 2017, een onderzoek op basis van DNA in keutels**”. A&W rapport 2407. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden, 2018.

A.J. Haarsma en M. Koopmans. “**De Meervleermuis in Fryslân, kennisontwikkeling voor monitoring**”. A&W rapport 2418. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden, 2018.

M. Brongers en W. Bijkerk. “**Resultaten van vermoerassing: inventarisatie en analyse vermoeraste gebieden**”. A&W rapport 2485. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden, 2018.

Opening expositie Lancaster

In de nacht van 4 op 5 september 1942 stegen vanaf vliegveld Syerston in Engeland 251 bommenwerpers op. Eén daarvan, de Lancaster R5682, werd boven de Waddeneilanden neergeschoten. Het vliegtuig stortte vervolgens neer in De Alde Feanen, nabij Warten.

Op de plek waar de Lancaster neerstortte is een permanente herdenkingsplaats gecreëerd, een 32 meter lange zwaluwhaven. Het gedenkteken vertelt het verhaal van de vlucht en haar einde. Op 15 april 2018 is tevens in het bezoekerscentrum een tentoonstelling geopend over de Lancaster en het verhaal van de bemanningsleden.

Lancaster

De Lancaster is een 4-motorige zware bommenwerper uit de Tweede Wereldoorlog. De Lancaster werd vooral door de Royal Air Force gebruikt.

Voor de tentoonstelling is grote belangstelling. Na vijf maanden tentoonstelling konden we eind september de 9.000ste bezoeker begroeten, een mooi resultaat.

Vaarweg Drachten

In 2018 is de discussie rond de Vaarweg naar Drachten verder gegaan. Net voor de zomer heeft het College van Gedeputeerde Staten (GS) een soort samenvattende brief naar Provinciale Staten (PS) gestuurd. Hierin wordt op hoofdlijnen de besluitvorming van de laatste PS vergadering beschreven en een “spoorboekje” rondom het proces. De provincie had samen met de betreffende gemeenten en andere stakeholders, flink wat huiswerk gekregen. Hierbij ging het onder andere om de potentiële gebiedsontwikkeling met betrekking tot de vaarweg Drachten, maar ook de ontwikkeling rondom vaarweg Heerenveen, een aanpak van de spoorbrug HRMK etc.

Een meerderheid in provinciale staten wil opnieuw onderzoek naar de haalbaarheid van een nieuwe vaarweg naar Drachten, Het moet gaan om een studie naar een vaarroute voor de binnenvaart door de polder De Hege Warren. Voorwaarde is dat andere gebiedsontwikkelingen in dat onderzoek betrokken worden, zoals bodemdaling, wateropslag, recreatie en veiligheid op het water. Alleen dan kan zo'n vaarweg misschien economisch haalbaar worden.

Kansenkaart Vaarweg Hege Warren

Momenteel wordt vanuit de provincie een inventarisatie gedaan naar de wensen van de diverse stakeholders. Hierin wordt vooral gesproken over de gebiedsontwikkeling vanuit twee scenario's, een vaarweg of een vaargeul.

Landelijke en internationale ontwikkelingen

Het jaar 2017 is het Nationale Parken Bureau opgericht en de discussie rond de nieuwe standaard en Rijksfinanciering. In 2018 zijn alle stakeholders van de Nationale Parken betrokken geweest in het neerzetten hiervan. Dit heeft geleid tot:

- Een samenwerkingsverband tussen SNP en NPB
- Een landelijk programma met werkgroepen en leernetwerken
- Een marketing en communicatie strategie voor de internationale campagne.
- Het vaststellen van de nieuwe standaard als een ontwikkelrichtlijn, niet als standaard waar elk park aan moet voldoen.

Het ministerie heeft de provincies het voorstel gedaan om de doorontwikkeling naar de nieuwe standaard met drie pilots te starten, daar 4-5 ton voor beschikbaar te stellen en dit over 3 jaar te evalueren. Hier konden de provincies zich niet in vinden. Het standpunt van de provincies hierin is als volgt:

Kansenkaart Vaargeul Hege Warren

a. De Nationale Parken laten samen een uniek en zeer divers Nederlands landschap zien, een landschap om trots op te zijn. Juist die diversiteit bepaalt de kwaliteit en die eigen identiteit moeten we koesteren.
b. We handhaven de verantwoordelijkheidsverdeling zoals geregeld in het bestuursakkoord natuur en de Wet natuurbescherming. Provincies zijn autonoom om te bepalen in hoeverre zij beleid willen voeren op de Nationale Parken. Gegeven de beleidsverantwoordelijkheid van provincies is het wenselijk om te verkennen op welke wijze het Nationale Parken Bureau onder sterkere regie van de provincies kan gaan acteren.
c. De ontwikkeling van Nationale Parken vragen zorgvuldige processen in de regio. Doorontwikkeling moet met gevoel voor het gebiedsproces plaats vinden. De nieuwe standaard biedt hiervoor goede aanknopingspunten.
d. Gezien de provinciale verantwoordelijkheid, en de nadruk op gebiedsprocessen is het belangrijk dat de standaard niet als een dwingend sturend instrument wordt ingezet. Geen aparte 'toetsingscommissie'. Geef de beoogde commissie een andere, meer adviserende rol.
e. De kwaliteitsimpuls vraagt veel van de gebieden. Er zijn zowel voor de basisfinanciering als voor investeringen middelen nodig. Gegeven de bovenstaande verantwoordelijkheidsverdeling is er een goede argumentatie dat voor financiering een beroep op het rijk moet worden gedaan. De nadrukkelijke wens vanuit de Kamer en maatschappelijke partijen, en de ambities die spreken uit de standaard, nopen tot extra investeringen die niet waren geprogrammeerd op basis van het Natuurpact. Er is naar schatting een budget van 6 miljoen vanuit het rijk

nodig om te voldoen aan de basisbehoefte.

f. Doorontwikkeling vraagt tijd. De komende drie jaar gaan we met partijen, LNV en Provincies verkennen hoe deze doorontwikkeling vormgegeven kan worden en wat daarvoor nodig is.

Het IPO (BAC VP) heeft deze boodschap via een formele brief aan de minister medegedeeld, als gezamenlijke provinciale standpunt wordt verwoord.

Het SNP

Het Samenwerkingsverband Nationale Parken is een netwerk van organisaties dat is betrokken bij het beheer en behoud van de nationale parken. Vanuit hun eigen expertise en bevoegdheden dragen zij bij aan de realisatie van topnatuur en topkwaliteit van de beleving van deze natuur in Nederland. In de Stichting SNP zijn deze organisaties verenigd. De Stichting SNP biedt een platform waar de verschillende partijen elkaar kunnen ontmoeten en expertise, ervaringen en ideeën kunnen uitwisselen. Ook het Nationaal Park De Alde Feanen participeert in dit samenwerkingsverband.

Het Algemeen bestuur van het SNP bestaat uit voorzitters van de 20 parken. In 2018 is het AB 4 keer bij elkaar geweest:

- 15 februari
- 4 juli
- 4 oktober
- 29 november

Het SNP heeft in 2018 een stabiel bestuur gehad. Belangrijkste onderwerpen waren de landelijke ontwikkelingen met daarin de installatie van het Nationale Parken Bureau en de wijze waarop de samenwerking met SNP inhoud moest worden gegeven. Ook de realisatie van de nieuwe standaard voor nationale parken en de afstemming met het IPO hierbij, was elke keer onderwerp van gesprek.

Rijksontwikkelingen

Voor de uitvoering van het amendement is een Nationaal Parken Bureau opgericht. Samen met het Samenwerkingsverband Nationale Parken (SNP) werken ze voor de doorontwikkeling en kwaliteitsverbetering van de Nationale Parken. Hun hoofdonderwerpen zijn:

1. Kwaliteitsverbetering: hiervoor organiseren ze workshops en leerkringen
2. Internationale marketing campagne (i.s.m. de NBTC)
3. Nieuwe standaard voor Nationale Parken

In 2018 zijn diverse leernetwerken georganiseerd, zoals Governance, Landbouw, marketing strategie en de customer journey, met de vier prijswinnaars is verder gewerkt aan de internationale campagne en de nieuwe standaard is vastgesteld als ontwikkelkader. In **bijlage 1** de vastgestelde criteria.

Europees netwerk

Als Nationaal Park zijn we ook verbonden aan een Europees netwerk van Nationale Parken. Deze organisatie zorgt voor Europese borging van het stelsel, zowel op politiek vlak als ook de netwerkvorming en kwaliteitsverbetering. De meest relevante onderwerpen die in 2017 naar voren kwamen zijn:

- De Europarc Conference 2018: de EUROPARC Annual Conference en General Assembly heeft in 2018 plaatsgevonden in Cairngorms National Park in Aviemore, Schotland, van 18 – 21 september. Het centrale thema van de conferentie was “inspired bij the next generation”. Kortom: welke rol spelen jongeren in de huidige

natuurbeschermingsprogramma's, hoe kunnen we ze er beter bij betrekken en wat kunnen we van kinderen leren? Tijdens de conferentie vond bovendien de ondertekening plaats van een memorandum van overeenstemming tussen de EUROPARC-federatie en het Europese netwerk van buitensporten (ENOS). Ook is het EUROPARC-jongerenmanifest overhandigd. Dit manifest is een bron van ideeën en inspiratie voor beleidsmakers in beschermde gebieden en plattelandsgemeenschappen om de betrokkenheid en kracht van jongeren te waarborgen.

- Op 6 november is een webinar georganiseerd over klimaat verandering in Natura 2000 en overige beschermde natuurgebieden. In dit webinar werd uitgelegd op welke wijze we een soort beschermen die wordt bedreigd door de gevolgen van klimaatverandering. Tevens werd geleerd hoe beschermde gebieden adaptatiemaatregelen kunnen opnemen in hun beheersplannen.
- Conferentie duurzaam toerisme: eind 2018 nam EUROPARC deel aan de grootste conferentie over duurzaam toerisme in Rusland om het werk van de Federatie om het Europees handvest voor duurzaam toerisme in beschermde gebieden (European Charter for Sustainable Tourism in Protected Areas) te presenteren. De vertegenwoordiging van EUROPARC presenteerde het handvest, heeft een technische workshop gegeven en nam deel aan een workshop gewijd aan jongeren.
- EUROPARC Italië heeft een IX Nationaal Congres in Rome georganiseerd: het congres was getiteld “Parks, communities, territory, and competences: the challenges of the future for protected areas". De deelnemers aan het congres hebben gesproken over de uitdagingen van klimaatverandering en de kansen voor duurzame ontwikkeling.
- Manifest duurzame landbouw: Europarc heeft met een team specialisten een manifest geschreven over het partnership van Europese beschermde gebieden met Duurzame landbouw. Hierbij is beschreven in welke mate beschermde gebieden een bijdrage kunnen leveren voor Biodiversiteit en Plattelandsontwikkeling.

Ondertekening memorandum

Ondertekening van het memorandum van overeenstemming tussen de EUROPARC-federatie en het Europese netwerk van buitensporten (ENOS)

3. Voorlichting, Educatie en Recreatie

Voor de werkgroep zijn de volgende taken geformuleerd:

1. Leveren van projecten en adviezen aan het OO op gebied beleving en actieve natuuractiviteiten.
2. Elkaar ontmoeten, informeren, delen en afstemmen. Draagvlak creëren.
3. Ontstaan van mooie creatieve ideeën, nieuwe arrangementen en mooie samenwerking.
4. Het ontwikkelen van een meerjarenplan Natuurbeleving & activiteiten
5. Afstemming met en participatie in de werkgroepen BIM en M&A.

De kern is dat actieve natuurbeleving (avontuurlijke, natuurgerichte recreatie) als één van de belangrijkste pijlers van het park wordt neergezet. Individuele partijen in de werkgroep kunnen nog bewuster omgaan met de vraag "wat kom ik halen en wat kom ik brengen". Gelijk aan de BIM is het wenselijk de samenstelling klein te houden en op projectbasis andere mensen (tijdelijk en in wisselende samenstelling) aan te haken.

Waterdiertjes vangen

In de onderwaterwereld van het Nationaal Park De Alde Feanen leven grote roofvissen als de snoek, maar ook veel kleinere diertjes zoals de waterschorpioen en het bootsmannetje.

Vergaderingen

Het streven was om tweemaal te vergaderen met deze werkgroep. Vanwege de volle agenda's zijn we alleen in april 2018 bij elkaar geweest. Daarnaast hebben we in kleinere samenstellingen overlegd en op andere manieren elkaar op de hoogte gehouden.

Samenstelling Werkgroep VER

In 2018 werd het voorzitterschap van de Werkgroep M&P vervuld door de heer M. Tuit en het secretariaat door mevrouw M. Schraa. De volgende leden hadden zitting in de werkgroep:

- Dhr. Anton Huitema: It Fryske Gea
- Dhr. Auke Leenstra: Warten
- Dhr. Cathrienus Herrema: Earnewâld/Veenhoop/Aldegea/Goïngahuizen
- Mevr. Ilse Sijtsma: Nationaal Park, Bezoekerscentrum
- Dhr. Eddie Huisman: Marrekrite
- Dhr. Jan Pieter Tjaden: Gebiedscommissie
- Dhr. Johan Woudstra: Watersportverbond
- Dhr. Jan Kooistra: ANWB
- Dhr. Jurjen Veldboom: Earnewâld/Veenhoop/Aldegea/Goïngahuizen
- Dhr. Sake Porte: Warten/Grou/Wergea
- Dhr. Wietze Jans: gemeente Smallingerland
- Mevr. Hetty Gaastra: gemeente Leeuwarden
- Mevr. Maeike Schraa (secr.): IVN
- Dhr. Mark Tuit (Vz.): Dagelijks Bestuur Nationaal Park

Mutaties 2018

In 2018 hebben zich geen mutaties voorgedaan in de werkgroep.

Actief in de natuur

"Op diverse manier over het water klauteren en slingeren en uiteindelijk natuurlijk zwemmen"

Activiteiten en resultaten

Dag van het Nationaal Park

Op zondag 27 mei was weer de jaarlijkse open dag van het Nationaal Park. Deze dag vormde een onderdeel in het programma van Fête de la Nature en sloot aan bij de Europese dag van het Nationaal Park, die jaarlijks eind mei plaatsvindt. De open dag vindt plaats in en rond het bezoekerscentrum en wordt samen met lokale ondernemers door It Fryske Gea en IVN georganiseerd. Deze dag konden jong en oud genieten van al het moois dat het Nationaal Park te bieden heeft. Zo waren er tal van vaar- en wandelexcursies, konden de kinderen zich uitleven in allerlei outdoor activiteiten (lopen op het water, klimtoren, survivalbaan). Vrijwel alle activiteiten werden gratis of tegen een sterk gereduceerd tarief aangeboden. In totaal hebben circa 2.000 mensen deze dag bezocht.

Rond het vuur tijdens de open dag

"Brood leren bakken met deeg aan een stok boven een vuur"

Op Stap krant

Wegens succes geprolongeerd! Ook in 2018 is er aan het begin van het seizoen weer een Op Stap Krant uitgegeven. Deze gratis krant is in de regio wijdverspreid via ondernemers en regionale marketingorganisaties. De krant informeert de bezoeker over de vele activiteiten die in het gebied te doen zijn en probeert bezoekers te stimuleren en te enthousiasmeren om dit prachtige en unieke gebied te gaan ontdekken. De krant vond dusdanig gretig aftrek dat de oplage van 17.500 al voor de zomervakantie op was en er aanvullend nog 4.000 bij gedrukt zijn. Zowel de ondernemers als de bezoekers reageren zeer positief op deze prachtige krant. Een mooi stuk promotie voor het Nationaal Park.

De Alde Feanen Challenge

In 2018 vond alweer de zesde editie van De Alde Feanen Challenge plaats. Er is zowel een 12-uurs als 6-uurs race georganiseerd. Het Nationaal Park had de eer om voor de 12-uurs race het Nederlands kampioenschap te mogen organiseren! Aan de 12-uurs race hebben 34 teams van 2 personen deelgenomen en aan de 6-uurs race 37. De 12-uurs race startte al op zaterdagavond met een kanoparcours door Nationaal Park De Alde Feanen. Ondanks dat het afzien was, hadden vele deelnemers een welhaast magische ervaring: Zij zagen voor het eerst in hun leven een regenboog veroorzaakt door de volle maan. Een onvergetelijke ervaring!
Dit evenement kan alleen georganiseerd worden door de enthousiaste en tomeloze inzet van een aantal vrijwilligers van Survivalclub Leeuwarden, namelijk Wijnand Jager, Bauke Dijk, Cornelis Boschma, Tjeerd Wolters & Willem Woudstra.

De Alde Feanen Challenge 2018

In het moerasgebied daagde de natuur de deelnemers op alle vlakken uit; rennen over drassig terrein, kanoën door smalle petgaten én open water, pittige afstanden mountainbiken en niet te vergeten de prachtige volle maan tijdens de avondetappe.

Bewonerscursus

In het voorjaar is door IVN, in samenwerking met It Fryske Gea, een cursus voor bewoners georganiseerd. Met als doel hen te informeren over het Nationaal Park De Alde Feanen en in de hoop dat zij door de cursus nog betere en enthousiastere ambassadeurs voor het gebied zouden worden. De cursus bestond uit drie theoriebijeenkomsten en een vaarexcursie. Aan deze cursus hebben 15 enthousiaste bewoners uit de naaste omgeving van het park deelgenomen.

Folders en brochures

Vanuit It Fryske Gea en Nationaal Park De Alde Feanen zijn de afgelopen jaren veel folders, routeboekjes en andere brochures uitgebracht. Eind 2018 zijn we gestart met het actualiseren hiervan. We zorgen voor overzichtelijke inhoud en meer eenheid qua uitstraling. In 2019 worden de eerste resultaten hiervan geleverd.

Educatie in het water

"Tijdens een warme dag lekker in het water lopen op zoek naar de diversiteit aan planten in het water"

Rugzakroutes

In het Nationaal Park De Alde Feanen kunnen kinderen de natuur beleven met al hun zintuigen. De Rugzakroutes helpen daarbij.

Bezoekerscentrum

In 2018 hebben in totaal rond de 38.864 mensen het bezoekerscentrum bezocht. Daarnaast hadden we dit jaar de primeur dat de expositie van de Lancaster in het bezoekerscentrum is gevestigd. De expositie werd in 2018 bezocht door iets meer dan 10.000 mensen.

Excursies

De excursies zijn een belangrijke pijler voor het bezoekerscentrum. Door de medewerkster V&E en vrijwilligers van It Fryske Gea worden vele excursies in Nationaal Park De Alde Feanen verzorgd. De medewerkster V&E stelt hiervoor jaarlijks een excursieprogramma op. Maar liefst 9.375 personen namen in 2018 deel aan de excursies.

De verhuur van de educatieve routes en de excursies waren net als voorgaande jaren de trekkers van het bezoekerscentrum. Jaarlijks gaan een paar duizend recreanten en met name gezinnen op deze wijze de natuur in.

Jeugd en jongeren

Jeugd is een belangrijke doelgroep voor Nationaal Park De Alde Feanen. De V&E medewerker heeft hier een coördinerende rol in. De uitvoering van de excursies en programma's wordt gedaan door enthousiaste en deskundige gidsen van It Fryske Gea. In 2018 organiseerde het Nationaal Park in samenwerking met It Fryske Gea en gingen 2344 kinderen mee op stap de natuur in. Naast de jeugdexcursies werd in september het scholenprogramma "Natuurspeuren" aangeboden aan de scholen in de gemeente Leeuwarden Naast de georganiseerde scholenprogramma's namen ook scholen zelf contact op met het bezoekerscentrum om de natuur in te gaan. De Alde Feanen. Een belangrijk onderdeel van het educatieve aanbod zijn de schoolreizen. Vorig jaar hebben 2.264 schoolkinderen hun schoolreisje in De Alde Feanen gehouden.

<u>Het project, GEO Water</u>

In het kader van een Europees uitwisselingsprogramma (Erasmus Fonds) bezochten leerlingen uit het voortgezet onderwijs uit Nederland, Duitsland en Tsjechië in het voorjaar Fryslân. De leerlingen hadden een weekprogramma in Friesland, waarin het thema water centraal stond. De zestig leerlingen en hun begeleiders hebben ook een dag het waterrijke Nationaal Park De Alde Feanen bezocht. Naast een informatieve excursie, waarin water(management) in het park centraal stond, hebben ze 's middags ook nog een survivaltocht per kano afgelegd door dit prachtige natuurgebied. De jongeren (en hun begeleiders) waren onder de indruk van het gebied en de gastvrije ontvangst. Dit project werd door IVN georganiseerd.

Rugzakroutes

De rugzakroutes zijn ieder jaar een populair product bij gezinnen en scholen. In 2018 hebben 1450 kinderen een van de rugzakroutes gelopen. De kinderen konden kiezen uit het klein kikkerpad (4-6 jr), Kikkerpad (7-12 jr), Otterpad (7-12 jr), Fûgelpaad (7-12jr) en Avonturenpad (7-12jr). Het merendeel van de rugzakroutes zijn in het educatiebos "It Pettebosk", maar ook in Lytse Mar, Jan Durkspolder en Wikelslân

Project Verhalen Vertellen

Nationaal Park De Alde Feanen is gemaakt door mensen. En het wordt nog steeds gemaakt door mensen. De inwoners en ondernemers zijn het gezicht van Nationaal Park De Alde Feanen. Daarnaast wemelt het in De Alde Feanen het van de verhalen; van waar gebeurde verhalen tot mythen en sagen die al generaties lang mondeling worden overgeleverd.

Deze verhalen zitten in de hoofden en harten van de bewoners. Een kostbaar bezit, dat kleur geeft aan heden en verleden van De Alde Feanen. De verhalen vertellen de historie van De Alde Feanen en laten je ervaren hoe bijzonder dit Nationale Park is en dat we er zuinig op moeten zijn. De verhalen hebben ook 'economische waarde': ze bieden de ondernemers in het gebied mogelijkheid om met diensten en producten in te spelen op de verhalen. Via een pilot-project zijn we eind 2017 gestart met het ophalen van verhalen in beeld en schrift.

In 2018 heeft dit geleid tot drie concrete verhalen en diverse contacten met potentiele vertellers. We merken dat dit proces wel geleidelijk verloopt. Het verkrijgen van vertrouwen en open staan om hun verhaal te vertellen, heeft tijd nodig. Begin 2019 ronden we de laatste verhalen van deze eerste serie af en voegen daar beeld aan toe. We hopen dan op 6-7 verhalen uit te komen. Vervolgens gaan we kijken naar de verschillende toepassingsgebieden en aanvullingen voor de komende jaren.

De Bakbrogge als eerste verhaal

Met de lokale bakker uit Oudega is het verhaal over de bakbrogge opgehaald en samen met de schoolkinderen is het recept van de bakbrogge weer nieuw leven in geblazen. Aan het oude recept van vroeger is oranjekoek glazuur toegevoegd.

4. Beheer, Inrichting en Monitoring

Voor de werkgroep zijn de volgende taken geformuleerd:

1. Het uitwerken en doorspreken van "werken" voor het Nationaal park
2. Het werven van draagvlak voor deze "werken" via informatie-uitwisseling met lokale betrokkenen.
3. Advies uitbrengen aan het Overlegorgaan, over beheer, inrichting en monitoring.
4. Het inbrengen van regionale signalen in de werkgroep, en desgewenst naar het OO.
5. Jaarlijkse monitoring van enkele maatregelen uit het programma van Natura 2000.
6. Het actualiseren en monitoren van het Beheer en Inrichtingsplan plus, voor de onderdelen Beheer, Inrichting en Monitoring.
7. Afstemming met en participatie in de werkgroepen VER en M&A.

Voor het uitvoeren van deze taken is meer afstemming nodig met het OO. Hiervoor zouden de werkgroepen en de secretaris van het OO meer contact met elkaar moeten zoeken. In ieder geval is voorafgaand aan elk OO afstemming wenselijk over de agenda en de status van de thema's. Hierdoor kunnen voorstellen goed voorbereid op de agenda van het OO worden geplaatst en kan het OO op zijn beurt input van de werkgroep vragen op het gebied van inhoud en draagvlak.

Record aantal reeën in 2018

Een record aantal reeën loopt momenteel rond in Nationaal Park De Alde Feanen. Vrijwilligers hebben daar begin april 2018 ruim tweehonderd geteld. It Fryske Gea inventariseert het aantal reeën in De Alde Feanen al bijna veertig jaar. Het was de laatste jaren aardig stabiel, maar dit jaar is wel een uitschieter.

Vergaderingen

De werkgroep BIM is in 2018 3 keer bijeen geweest en wel op 19 maart, 13 juni en 7 november.
Belangrijkste onderwerpen die in de BIM zijn gesproken zijn:

- De gedragsregels die zijn opgesteld voor (nachtelijke) activiteiten in NPAF.
- Onderzoeksrapport van de visitatiecommissie Groen & Handicap naar de voorzieningen die het NPAF biedt aan mensen met een visuele handicap.
- Laten informeren over het opstellen van de 3e module door de Gebiedscommissie Herinrichting Alde Feanen.
- Jaarplannen 2019
- evaluatie lopende projecten binnen NPAF als Life-project, sanering Ald dwinger en herinrichting De Burd.

Samenstelling

In 2018 werd het voorzitterschap van de Werkgroep BIM vervuld door de heer H. de Vries (directeur IFG) en het secretariaat werd vervuld door de heer F.J. de Jong (IFG). De volgende leden hadden zitting in de werkgroep:

- H. de Vries: It Fryske Gea, voorzitter
- F.J. de Jong: It Fryske Gea, secretaris
- J. Haitsma: NP De Alde Feanen
- F. Poortinga: Dorpsbelang Earnewâld en De Feanhoop
- H. de Groot: Dorpsbelang Warten, Wergea en Grou
- D. Visser: Gemeente Tytsjerksteradiel
- W. Jans: Gemeente Smallingerland
- G. de Boer: Gemeente Leeuwarden

- O. Wijnen: Vereniging Princehof
- J. de Bruin: IVN
- U. Postma: Vereniging van rietsnijders
- H.A. Geerligs: LTO
- J. Spijkstra: Beroepsbinnenvisserij

Mutaties

Begin 2018 zijn er 2 mutatie geweest in de BIM. Vanuit Dorpsbelang Earnewâld en De Feanhoop is de heer C. Herrema opgevolgd door mevrouw F. Poortinga. Voor LTO heeft H.A. Geerligs de plaats ingenomen van C. Geerligs.

Baggeren in De Alde Feanen

In 2013 ging in de Alde Feanen het LIFE+ project 'Booming Business' van start. Met zes maatregelen moet dit project zorgen voor het verbeteren van de waterkwaliteit, het herstellen van de natuur en het vergroten van de bevaarbaarheid. Eén van de maatregelen is baggeren. Tot 15 maart 2018 wordt er in de Alde Feanen gebaggerd.

Beheer

Algemeen

Het begin van 2018 kenmerkte zich, evenals de zomer/herfst van 2017, als een zeer natte periode. Begin maart echter hebben zich nog vele duizenden schaatsers zich kunnen vermaken op het ijs en kunnen genieten van de prachtige natuur in de Alde Feanen. Daarna kwam de omslag naar een droge zomer en herfst. Voor de beheersactiviteiten betekende dit dat er volop oogstwerkzaamheden konden plaatsvinden met prachtige producten als hooi en strooisel die tot in verre buurlanden hun bestemming vonden. Over eventuele droogteschade kan nog weinig gemeld worden maar dit lijkt mee te vallen. Heugelijk nieuws was er opnieuw te melden voor het broedsucces van de zeearend, voor het 2e jaar op rij een broedsucces met 2 uitgevlogen jongen als resultaat.

LIFE, Booming Business

Het Life-project kenmerkte zich door verrassende resultaten in de omslag naar helder water en ontwikkeling van onderwatervegetatie. Op het afvissen na voor de monitoring bleef het werkveld leeg in de Alde Feanen. Wel werd nieuw werk voorbereid welke aan eind van 2018 op de markt werd gezet en wat in de winter 2018/2019 tot uitvoering komt. Het gaat hierbij om het verder verondiepen van de vooroever Grutte Krite en daarop de rietaanplant. Ook is er een bestek op de markt gezet voor het verwijderen van bosschages en opslag rond petgaten en op (veenmos)rietlanden.

Baggeren vaarwegen, luwe boezemdelen en enkele petgaten

Begin 2018 betekende, met het baggeren van enkel vaarwegen en petgaten, het einde van een jarenlange baggerklus in de Alde Feanen. Ruim 300.000 m3 bagger is middels een leiding van bijna 10 kilometer lengte verpompt naar Oudega. In het najaar is een deel van het depot vergraven en op rillen gezet, in 2019 zal de verdere ontmanteling van het depot plaatsvinden.

Ontwikkeling onderwatervegetatie

Begin mei is er als monitoring nog een keer afgevist in de ca. 70 hectare petgaten die tijdelijk is afgesloten van Friese boezem. De onderwaterplanten konden door de omslag naar helder water volop groeien. Diverse soorten als fonteinkruiden en krabbenscheer deden het goed. Het Izaakswiid raakte volledig begroeid en trok in het najaar bijna 150 zwanen aan die hierop foerageerden. Voor het EO-programma Wildernis Onder Water werden er prachtige onderwateropnames gemaakt welke in 209 uitgezonden wordt.

Doorgraving van het Suderburdswiid

In het Nationale Park is een nieuw stuk recreatief vaarwater in gebruik genomen. Het Suderburds Wiid bij Grou, zo'n 25 hectare groot, verbindt de Pikmar met de Sitebuorster Ie. De nieuwe vaarweg is een alternatief voor De Tynje en wordt door wedstrijdzeilers beschouwd als een mooi lang kruisrak. De route is ook opgenomen in de SKS-wedstrijden van deze zomer.

Herinrichting De Burd

In het voorjaar van 2018 werd het kadewerk en de doorgraving van het Suderburdswiid afgerond. Op 2 juni werd dit nieuwe vaarwater door de Herinrichtingscommissie van Swette de Burd met een vlootschouw feestelijk geopend. Deze vlootschouw werd afgenomen door de Commissaris van de Koning de heer drs. A.A.M. Brok. De voorbereiding van het bestek waarin de resterende werkzaamheden als de aanleg van een loswal, een semi verhard pad, een composteerplaat en het opschonen van de Luts zal plaatsvinden heeft enige vertraging opgelopen en zal naar verwachting begin 2019 worden uitgevoerd.

Lancaster WO2

Op 15 april heeft onder grote Nationale en Internationale belangstelling en in het bijzijn van 44 nabestaanden de opening plaatsgevonden van de zwaluwhaven in de Neare Saiter, dit ter herinnering van de op 5 september 1942 gecrashte Lancaster. Tevens werd een bijzondere tentoonstelling geopend in het Bezoekerscentrum.

5. Marketing en Promotie

Taken van de werkgroep zijn:
- Realisatie marketingplan voor NP De Alde Feanen: een actief document dat jaarlijks wordt geëvalueerd en bijgesteld
- Het OO adviseren over het vermarkten van het park en mogelijke verdienmodellen daarbij.
- Zorgen voor draagvlak voor Marketing en Promotie in de streek.
- Het betrekken en meenemen van de hele streek in de plannen en richting.
- Verwerven van gelden voor het behalen en ondersteunen van de doelstellingen van het NP De Alde Feanen.
- Participeren in de drie streken.

De film Redbad

Ruim 600 figuranten en 150 paarden gingen terug in de tijd in Nationaal park De Alde Feanen. Er werden opnames gemaakt voor de nieuwe grote film Redbad. De film gaat over het leven van de Friese koning Redbad en over hoe de Friezen werden gekerstend.

Vergaderingen

De werkgroep Marketing & Promotie is in 2018 4 keer bijeen geweest: 6 februari, 15 mei, 18 september en 18 november.

Samenstelling

In 2017 werd het voorzitterschap van de Werkgroep M&P vervuld door de heer S.J. Haitsma en het secretariaat de heer J. de Bruin/mevrouw M. Schraa. De volgende leden hadden zitting in de werkgroep:

Dhr. S.J. Haitsma	NP De Alde Feanen, voorzitter
Dhr. J. de Bruin/ mevr. M. Schraa	IVN, secretaris
Dhr. C. Herrema	Marketing Earnewâld
Dhr. I. Krikke	Marketing Grou
Mevr. Aline de Jong	Marketing Aldegea
Mevr. W. Okkema	Marketing Aldegea
Dhr. J. Nauta	Marketing Warten
Elizabeth Pilat/ Lisette Grasmeijer	Marketing NP De Alde Feanen
Dhr. H.A. Lie	Lid DB NP De Alde Feanen

Voor de werkgroep zoeken we nog vertegenwoordiging van Wergea en De Feanhoop.

Marketing activiteiten

Op het gebied van Marketing en promotie voert het Nationaal Park diverse activiteiten en projecten uit. De activiteiten bestaan uit reguliere activiteiten voor het bijhouden van de website, het invullen van de diverse sociale media kanalen en adviesuren ter ondersteuning van de andere projecten door het park. Hierdoor komen dergelijke projecten beter tot hun recht en wordt hierover ook meer gecommuniceerd naar diverse doelgroepen. Hierbij gaat het om activiteiten gerelateerd aan de Opstapkrant, individuele persreizen, persberichten, het schrijven van nieuwsbrieven en regulier overleggen met stakeholders waaronder It Fryske Gea en kijken wat we met lokale gebeurtenissen kunnen doen (Redbad film, berging Lancaster, etc.).

De specifieke projecten in 2018 waren:

Gastheren van het Nationaal Park

Het Nationaal Park beschikt over 32 gecertificeerde gastheren (en -vrouwen). Deze bedrijven hebben de Cursus Gastheer Nationaal Park De Alde Feanen gevolgd en zijn goed op de hoogte wat het park de bezoekers te bieden heeft.

Gastherenmiddag

Jaarlijks organiseert IVN een (vaar)excursie om de gastheren (en –vrouwen) bij te praten over de actuele ontwikkelingen in het gebied. De gastheren worden bijgepraat over zowel natuur en landschap als over recreatieve mogelijkheden. In 2018 werd deze op maandag 9 april georganiseerd. Hieraan hebben 22 ondernemers deelgenomen. We zijn eerst met de Blaustirns door het gebied gevaren. Onder het genot van een hapje en een drankje zijn de ondernemers bijgepraat over de verrichtingen van afgelopen winterperiode en de laatste ontwikkelingen in het gebied.

Foldermarkt 2018

Tijdens de Foldermarkt licht Lutz Jacobi toe wat de Landelijke ontwikkelingen voor Nationale Parken zijn en wat de invloed dit heeft op De Alde Feanen.

Foldermarkt

De avond van de gastherenmiddag was de foldermarkt, waar alle ondernemers in het gebied voor waren uitgenodigd. In Herberg Oer 't Hout in Grou zijn die avond 60 ondernemers aanwezig geweest. De aanwezigen werden welkom geheten door Frank Vogelpoel (lid van het Dagelijks Bestuur van het Nationaal Park), waarna John Haitsma (secretaris van het Overlegorgaan) een overzicht van de stand van zaken van de Nationale Park organisatie gaf. Daarna werd officieel de nieuwe website gelanceerd, met daarin de mogelijkheid om activiteiten in te voeren, de koppelingen met sociale media en de mogelijkheid om donateur van de stichting te worden. Tot slot heeft Klaas Hoekstra van de provincie Fryslân verteld over de berging van de lancaster en het monument de Zwaluwhaven en Lutz Jacobi sloot het formele gedeelte af met de landelijke visie van Samenwerkende Nationale Parken.

Fête de la Nature – Vier De Alde Feanen

Op 26 en 27 mei is voor de 4e keer 'Fête de la Nature – Vier De Alde Feanen' georganiseerd. Fête de la Nature is het natuurfestival van het Nationaal Park die de start van het zomerseizoen markeert en waarin het Nationaal Park en haar ondernemers een weekend lang hun deuren openen en bezoekers diverse activiteiten in de natuur aanbieden. Dit jaar was Nationaal Park De Alde Feanen hoofdlocatie voor het landelijke natuurfestival. Zestien bedrijven uit de omliggende dorpen deden aan het evenement mee. Ze boden diverse gratis activiteiten aan: nachtvaartocht, huifkartocht, theatrale pontoversteken, creatieve workshops en wandelingen. In hetzelfde weekend vond ook de open dag van het Bezoekerscentrum plaats en was de Turfrace vanuit Smallingerland. Alle activiteiten werden gecommuniceerd via een programmakrant, persberichten en sociale media.

Voorbereiding Fête de la Nature

Met twee bijeenkomsten in het voorjaar is de bijzondere editie van Fête de la nature 2018 voorbereid.

Ter voorbereiding hebben we twee sessie georganiseerd met als doel meer verbinding te leggen tussen cultuur en natuur, het evenement meer als katalysator te gebruiken om het park beter te positioneren en de focus te leggen op de ondernemers die daadwerkelijk meedoen. Tijdens de eerste bijeenkomst heeft Joop Mulder een inspirerende lezing gehouden over het tot stand komen van Oerol en 'Sense of Place' en hoe hij dat heeft opgepakt. Daarnaast is Fête de la Nature gepresenteerd als één van de projecten die in 2018 in het park plaatsvindt. In de tweede sessie hebben we onder leiding van onder leiding van Klaas Sietse Spoelstra (Kening van de Greide) ideeën verder uitgewerkt en werden er 'koppelkansen' tussen ondernemers gecreëerd.

Opening Fête de la Nature

Tijdens de opening zingen schoolkinderen van de lagere school uit Oudega op de wijs van het Blöf-lied Oude Strandhuiseen ode aan de natuur.

Het evenement werd op vrijdag 25 mei geopend in Warten door gedeputeerde van Fryslân Johannes Kramer, wethouder van Leeuwarden Herwin van Gelder en Matthijs Schouten (lid van het NatuurCollege, initiatiefnemer van Fête de la Nature). Laatstgenoemde gaf na de opening een interessante lezing. Ook konden bezoekers mee op pad voor een bezinnende natuurbeleving.

Gekoppeld aan de opening was een diner in het landschap en een culturele productie van het burgerinitiatief Kening fan'e Greide: Ontwakend Landschap (ook onderdeel van het programma van Leeuwarden Friesland Culturele Hoofdstad). Met deze productie ging een selecte groep 's avonds via een mooie vaar- en wandeltocht naar een tentenkamp midden in het gebied. Hier brachten zij de nacht door om bij het krieken van de dag te genieten van de natuur en voorgedragen gedicht.

Op 26 en 27 mei was het de beurt aan de deelnemende ondernemers om bezoekers het park te laten beleven. Overall was het weer een mooi weekend en mogen we ontzettend trots zijn dat we dit jaar hoofdlocatie zijn geworden van het landelijke festival. Het park is hiermee mooi op de kaart komen te staan, en het uiteindelijke doel (het evenement als katalysator te gebruiken om het park en de ondernemers beter te positioneren) is daarmee gelukt.

Kick off 2019

Op 12 november 2018 was er een bijeenkomst voor ondernemers in Oudega Sm. 60 deelnemers luisterden naar sprekers zoals Reitse Spanninga, en Lieuwe Krol (LF2018). Vervolgens ging de zaal uiteen voor workshop van Merk Fryslân, Fête de la Nature, Online marketing en de gastheerschapscursus van IVN.

Digitale zichtbaarheid Nationaal Park De Alde Feanen

Sinds medio april 2018 hebben we een nieuwe website in de lucht. We monitoren het gebruik:

- Van 18 april 2018 tot 1 januari 2019 trok de site 49.976 sessies (bezoekers).
- Gemiddeld bezochten zij 3,56 pagina per bezoek.
- Zondagen in het hoogseizoen zijn de drukstbezochte dagen.
- Gemiddeld duurt een bezoek 2 minuten en 23 seconden.
- Het bouncepercentage is met 34% laag te noemen.
- 33,5% van de bezoekers zijn tussen de 25 en 34 jaar oud.
- 83% van de bezoekers komt uit Nederland, 6% uit Duitsland, 4,5% uit België en de rest komt uit andere landen.
- De kaart, informatie over het bezoekerscentrum, de activiteitenkalender en de pagina 'ontdekken' worden het meest bekeken.

Statistieken website Nationaal Park

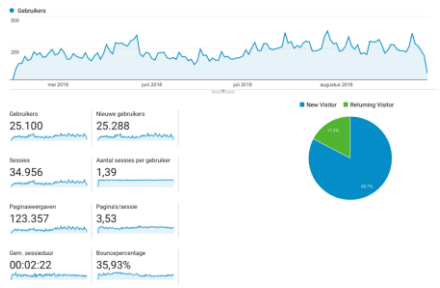

De nieuwe website van het Nationaal Park De Alde Feanen wordt goed bezocht. Een laag bouncepercentage laat zien dat we de juiste doelgroep bereiken.

Sociale media NP De Alde Feanen

Sinds mei 2018 is er op de verschillende sociale media-pagina's van Nationaal Park De Alde Feanen actief gepost aan de hand van een content kalender en met zaken die zich toevalligerwijs voordeden. Op 31 december 2018 hadden we hiermee de volgende resultaten:

- Facebook: 2.617 vind ik leuks (was 1926)
- Twitter: 1.144 volgers (was 1.027)
- Instagram: 389 volgers (was 0)
- #aldefeanen op Instagram: 2.867 berichten

Onze sponsor in natura voor de stichting NP De Alde Feanen

Sinds het ontstaan van de stichting maakt accountantskantoor Propstra de jaarrekening op en adviseert over en ondersteunt bij het voeren van de administratie.

Nachtvaren in De Alde Feanen

(toekomstige) Sponsoren krijgen een unieke beleving door in kleine groepen bij avond door het gebied te varen.

Reguliere (advies)werkzaamheden

In 2018 heeft de werkgroep Marketing en Promotie bij diverse (advies) werkzaamheden geholpen:

- Beheerstraining website aan IVN en IFG
- Hulp bij het maken van de Opstapkrant
- Opstellen en versturen van een interne nieuwsbrieven
- Schrijven van een persbericht omtrent samenwerking Rabobank en Nationaal Park De Alde Feanen
- Promoten van de promo-film via sociale media kanalen van het park
- Organisatie van diverse individuele persreizen (al dan niet samenwerking met Merk Fryslân). Columbus Travel, Telegraaf, Libelle en enkele bloggers bezichtigen het park.
- Communicatie afstemmen met IFG
- Fotobank foto's Fonger de Vlas beschikbaar stellen aan ondernemers
- Communicatie omtrent partnernetwerk en werven donateurs

Plus- en verbeterpunten

In de marketingstrategie van 2015 zijn twee adviezen gegeven:

1. Intern – binnen beginnen is buiten winnen – breng een intern veranderproces opgang. Zorg voor een goede interne informatievoorziening richting stakeholders, waaronder toeristische ondernemers.
2. Extern – ondernemers zijn aan zet – zorg dat de omliggende toeristische ondernemers het verhaal van het Nationaal Park De Alde Feanen goed kunnen vertellen aan hun gasten.

Interne communicatie

Voor het eerste advies is er naast de oprichting van een Facebookgroep, vier keer een nieuwsbrief verstuurd met informatie over de lopende projecten. Daarnaast worden er tweemaal per jaar grote oplopen georganiseerd.

Externe communicatie

De externe communicatie gaat steeds beter. Hierbij horen het nieuwe digitale platform, het project 'Verhaal van de Alde Feanen' en Fête de la Nature/Vier de Alde Feanen. Dit zijn goede voorbeelden waar ondernemers zelf aan zet zijn en gezamenlijk het Park op de kaart kunnen zetten. Deze projecten en evenementen dragen bij aan het positioneren van het park, maar ook de onderlinge samenwerking tussen ondernemers. Om dit goed van de grond te krijgen is er elke keer weer een relatief zwaar proces -met aanjager- nodig. De regio pakt dit nog onvoldoende zelf op.

Sponsoren en donateurs

Donateurs

In 2018 is het Nationaal Park voor het eerst begonnen met donateurs. Het doel is een kleine financiële incentive en meer betrokkenheid bij het park van omwonenden en bezoekers. Hiervoor hebben we een campagne gestart, bestaande uit fysiek foldermateriaal en sociale media. De eerste bevindingen zijn:

- Het bereik via sociale media was het grootst, via website en reguliere Sociale Media berichten over doneren.
- De meeste mensen die doneren komen uit de directe omgeving.
- Mensen blijven gemiddeld 1 minuut op de donateurspagina. Dit betekent dat ze de informatie ook echt bekijken.
- We hebben 2% conversie en dat is boven verwachting (conversiepercentages van site bezoek tot aankoop liggen tussen de 0,5% en 7%, meestal zo rond 1,5%).

- Het jaar is afgesloten met 27 donateurs, die samen jaarlijks een bedrag van €420 doneren.

Sponsoring
De sponsoring is voor het Nationaal Park begonnen met de Rabobank (contante bijdrage) en Accountantskantoor Propstra (in natura). In 2018 zijn diverse activiteiten georganiseerd om nieuwe sponsoren te werven. Met kleine groepen zijn tochten bij nacht gemaakt, er zijn culturele voorstellingen bezocht en twee netwerkbijeenkomsten georganiseerd.

Theatervoorstelling Myn Skip

Het jaar 2018 is afgesloten met drie extra contracten. De Mannen van Staal, Webexperts (die tevens het beheer van de website van het park doet) en Pilat Advies (die tevens de Marketing en communicatie van het Nationale Park verzorgd) hebben zich allen als sponsor verbonden aan het park. Daarnaast zijn nog drie bedrijven waarvan de verwachting is dat ze vanaf 2019 het park gaan steunen.

Culturele activiteiten

Honderd jaar skûtsjehistorie in muziek, beeld, dans, theater en verhaal.

In het kader van LF2018 waren in en om het Nationaal Park diverse culturele producties. Ook dit levert een wezenlijke bijdrage aan de beleving en de promotie voor het gebeid. Bij twee producties zijn we betrokken geweest:

Ontwakend Landschap
Gekoppeld aan onze openingsfestiviteit van Fête de la Nature konden genodigden en vrije inschrijvers na een diner in het landschap tevens een overnachting met culturele elementen beleven. Per boot met een verhalenverteller ging de groep naar een centrale locatie in het Nationaal Park, genoot daar van de avond en nacht en werd voor zonsopgang wakker gemaakt door muziek, gedichten en een ochtendwandeling met gids van het gebied. Dit was een culturele productie van Pier 21 in samenwerking met het burgerinitiatief Kening fan'e Greide.

Ontwakend landschap

Deelnemers zien, horen, ruiken, proeven en voelen het landschap. Op een manier die ze niet eerder beleefden.

Myn Skip
Met relaties zijn we naar de theatervoorstelling Myn Skip geweest. Een indrukwekkende voorstelling, waarbij het skûtsje wordt gevolgd door drie tijdsperiodes heen. Cultuur historisch erg passend bij het Nationaal Park, omdat hier door de eeuwen heen veel met skûtsjes werd gewerkt. Honderd jaar skûtsjehistorie in muziek, beeld, dans, theater en verhaal. Een unieke voorstelling in de open lucht in Skûtsjedoarp Earnewâld.

Overige voorstellingen
Naast deze twee voorstellingen waren er diverse producties die in het gebied hun uitvoering hadden, zoals de voorstelling Gabe Skroar, over de geschiedenis van de familie Halbertsma, Finestra Aperta, een moderne muziek- en circustheatervoorstelling over een zoektocht naar balans, en Ljochtstill, die aan de hand van transparante glazen ateliers verspreid over De Alde Feanen de waarde van landschap, stilte, identiteit, kwetsbaarheid en kunst in het gebied zichtbaar wilde maken.

6. Monitoring

Om accuraat te kunnen inspelen op ontwikkelingen op ingezet beleid op het gebied van beheer, recreatie, educatie en marketing is het van belang dat er monitoring plaatsvindt in en rond het gebied van de Alde Feanen.
De natuurmonitoring wordt uitgevoerd door It Fryske Gea (al dan niet met behulp van externe onderzoeksinstellingen), de Provincie en het Waterschap. Deze monitoring is van belang in verband met de subsidiëring van delen van het beheer en uitvoering. Echter ook om de ontwikkeling te volgen van ingezette maatregelen in het kader van Natura 2000, het LIFE-project en de KRW (Kader Richtlijn Water).

Op het gebied van recreatieontwikkeling worden deels door de Provincie en deels door het Nationaal Park de Alde Feanen zelf gemonitord. Het exacte aantal bezoekers aan het gebied zelf is slecht te meten. Dit komt omdat het een open gebied is met diverse toegangswegen over de weg en over het water. Alleen de bezoekers die zich melden in het bezoekerscentrum of meedoen aan een activiteit, kunnen letterlijk geteld. De omvang van de overige bezoekers proberen we op diverse andere manieren in beeld te krijgen.

Bezoekers aan bezoekerscentrum en activiteiten

Bezoekerscentrum

Het aantal bezoekers aan het Bezoekerscentrum waren in 2018 iets meer dan 38.000 (ca. 38.864). Dit is vergelijkbaar met vorige jaren. Het verschil is wel dat we dit jaar bezoekers exact hebben geteld, de vorige jaren was het elke keer een schatting. Dit jaar hadden we tevens voor het eerst de expositie van de Lancaster. Dit leverde in 2018 10.191 extra bezoekers op.

Excursies en activiteiten

Door de medewerkster V&E en vrijwilligers van It Fryske Gea worden vele excursies in Nationaal Park De Alde Feanen verzorgd. De medewerkster V&E stelt jaarlijks een excursieprogramma op.

De schoolreizen en de excursies waren net als voorgaande jaren de trekkers van het bezoekerscentrum. Jaarlijks gaan een paar duizend recreanten en met name gezinnen, op deze wijze de natuur in. De excursies zijn een belangrijke pijler voor het bezoekerscentrum. In 2018 waren dat er maar liefst meer dan 8.947.

In onderstaande tabel de ontwikkelingen van de afgelopen jaren.

Excursies bezoekerscentrum	2014	2015	2016	2017	2018
Open dag	1.400	2.500	3.500	3.500	2.500
Challenge	64	138	140	140	140
Reguliere excursies	1.277	2.138	2.371	1.995	4.427
Jeugd excursies	707	723	1.259	1.013	966
Rugzakroutes/kinderfeestjes	1.362	1.175	1.911	2.135	863
Schoolreizen	2.316	2.290	2.672	2.333	2.691
Totaal	**7.126**	**8.964**	**11.853**	**11.116**	**11.587**

Tabel: aantal deelnemers aan georganiseerde activiteiten

Activiteiten bezoekerscentrum

De belangstelling voor de activiteiten van het bezoekerscentrum neemt toe. Vooral in de excursies op aanvraag zit een sterke stijging.

Totaal aantal bezoekers

Maar een klein deel van de bezoekers aan het gebied komt in het bezoekerscentrum of doet mee aan georganiseerde activiteiten. Aangezien het gebied vrij toegankelijk is, is het lastig te meten hoeveel bezoekers het gebied heeft gehad. De enige manier om hier een betrouwbare inschatting van te maken is via metadata.

In 2018 heeft Ecorys een monitoringsonderzoek gedaan in het gebied. Dit onderzoek was in het kader van de landelijke ontwikkeling naar een generiek monitoringsinstrument om de financieel-economische en maatschappelijke waarde van een park te bepalen. Nationaal Park De Alde Feanen was hiervoor een pilot.

In totaal zijn drie enquêteurs 4 dagen in het gebied geweest. Ze hebben zowel op het vaste land als op het water enquêtes afgenomen. Op 1 dag lukt het om rond de 12-15 gesprekken per persoon te doen. In totaal zijn er 249 enquêtes afgenomen. Zie **bijlage 2** voor de eerste resultaten hiervoor.

Wat opvalt is dat de gemiddelde geïnterviewde MBO of HBO heeft gedaan of doet, 50 jaar of ouder is, vaak met partner komt, dat de levensstijl gezellig/spontaan, genieten en verwennen is en het vervoer naar en in het gebied voor het grootste deel over water gaat. Ook geeft de gemiddelde bezoeker €29 uit in en om het gebied.

Naast kwalitatieve data is ook kwantitatieve data verzameld. Dit is gedaan aan de hand van metadata, Vodafone peilingen. Bezit en gebruik van mobiele telefoons is wijdverbreid en al langer gemeengoed geworden. Deze telefoons communiceren voortdurend met de zendmasten in de omgeving. Door deze te analyseren ontstaat relevante en betrouwbare data over verblijfs- en mobiliteitspatronen. Hierbij worden de grenzen van het Nationaal Park genomen met 5 km daaromheen (exclusief de steden) en worden woon-werk verkeer, omwonenden en bezoekers van omwonenden eruit gefilterd.

In 2018 hebben in totaal 1,4 miljoen mensen het gebied bezocht. Gemiddeld bezoeken per dag 3,5 duizend mensen het gebied. De drukste maand was augustus met meer dan 170.000 mensen. In onderstaande tabel de resultaten van de tellingen.

Maand	Aantal bezoeken (x1.000)
jan-19	78,7
feb-19	88,2
mrt-19	96,4
apr-19	119,6
mei-18	143,9
jun-18	136,7
jul-18	167,4
aug-18	170,9
sep-18	124,1
okt-18	104,6
nov-18	85,9
dec-18	79,7
Totaal	**1.396,1**

De tellingen zijn begonnen in mei 2018. Om toch een inschatting van een volledig jaar te krijgen, zijn de eerste maanden van 2019 er aan toe gevoegd.

De drukste maand is augustus

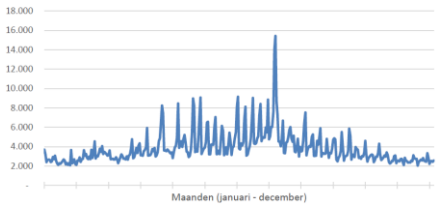

De weekenden in de zomermaanden zijn het drukst bezocht. Duidelijk is de Sneekweek, de week van 3 tot 12 augustus.

Locatie van zendmasten in en om het gebied

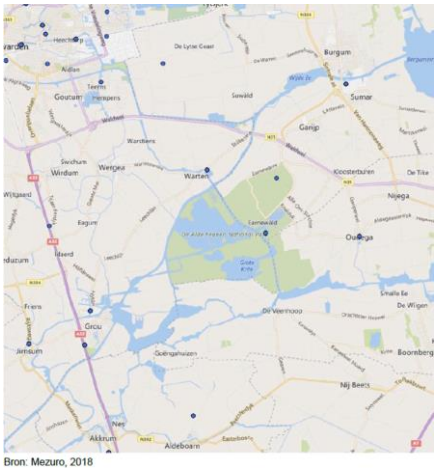

De mobiliteitsinformatie is gebaseerd op de interactie tussen mobiele telefoons waarbij wordt vastgesteld of een device al dan niet in een bepaald gebied is geweest

Pontjesroute

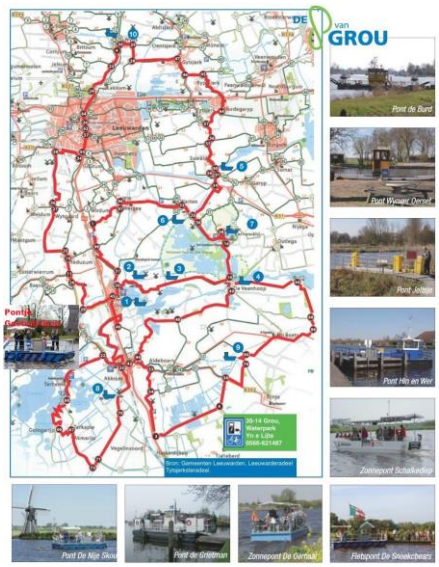

De pontjesroute die door en om het gebied heen gaat staat nationaal en internationaal bekend, als een ludieke route met vele pondjes door een uniek gebied.

Overzettingen met pontjes

In het Nationaal Park De Alde Feanen bevinden zich diverse pontjes, die auto's, fietsers en wandelaars over het water brengen. De bekendste pontjes en tevens meest gebruikte zijn de "Hin en Wer" in Earnewâld en "De Grietman" bij de Hooidammen. Veel mensen maken hier gebruik van om bijvoorbeeld de beroemde pontjesroute te volgen. Het aantal mensen wat over wordt gevaren wordt door de schippers geteld en is daarmee ook een mooie graadmeter voor de drukte in het gebied. Niet het totaalcijfer, maar wel de trend die hierin zichtbaar is. In onderstaande tabel de cijfers van de afgelopen drie jaar.

Pontjes/jaartal	2015	2016	2017	2018
Zonnepont Schalkediep, Suwald	11.700	14.480	16.089	20.841
De Oerhaal, Warten	13.144	15.711	16.125	22.994
De Grietman, Hooidammen	30.500	31.155	28.777	37.892
Hin & Wer, Earnewâld	50.000	54.300	52.500	66.050
Snoekcbears, Grou	14.406	17.149	18.051	24.251
Gast, Grou	8.500	13.838	14.919	19.298
Totaal:	**128.250**	**146.633**	**146.461**	**191.326**

Tabel: aantal overtochten met pontjes in NP De Alde Feanen

Uit de cijfers is op te maken dat de laatste jaren een mooie groei zichtbaar is van het gebruik van de pontjes. Een mooie indicatie van de groei van bezoekers aan het gebied.

Website en sociale media

In de belangstelling voor website en sociale media is een mooie ontwikkeling te zien. Over de website hebben we nog niet zoveel data, omdat deze vanaf april 2018 in de lucht is. Over het bezoek tot nu zijn we erg tevreden. In die 9 maanden hebben 49.976 mensen de website bezocht.

Voor sociale media kanalen is geleidelijk meer belangstelling en een beter bereik. In onderstaande tabel de cijfers over de afgelopen drie jaar.

Sociale media	2016	2017	2018
Twitter account NP	995	1.027	1.144
Twitter account IFG	2.450	2.619	3.106
Facebook NP	1.816	1.926	2.617
Facebook IFG	7.884	9.266	11.764

Tabel: sociale media kanalen van NP en IFG 2018

Recreatievaart

Een manier om specifiek de recreatievaart te meten is het registreren van het aantal bootbewegingen. Het registreren van vaartuigen doen we op twee manieren, brugtellingen en luchtfoto's.

Brugtellingen

Bij de bruggen in het gebied waar de brugwachter de brug moet openen om vaartuigen te laten passeren, worden boten geteld. Vaartuigen die onder een gesloten brug door kunnen varen worden niet geteld. De bruggen in Wergea en Warten zijn lage bruggen die voor de meeste boten wel geopend moet worden. De Hooidambrug is een hoge brug waar een deel van de recreatievaart onderdoor kan varen zonder dat de brug open hoeft.

Het aantal bootpassages is in 2018 zowel bij Warten als Wergea fors

gestegen. Warten telde ruim drieduizend passages meer dan het jaar daarvoor, een toename van ruim 25%. Wergea had bijna 500 passages meer, een groei van 17%. Bij de Hooidambrug was het aantal passages ongeveer gelijk als in 2017. In onderstaande tabel is de ontwikkelingen in de afgelopen jaren zichtbaar.

Brugtellingen	2014	2015	2016	2017	2018
Wergea (97cm)	3.998	3.475	2.489	2.823	3.312
Warten (74)	11.706	13.762	11.896	11.998	15.302
Hooidambrug (2,72)	12.622	12.715	13.044	13.771	13.506
Totaal	28.326	29.952	27.429	28.592	32.120
% t.o.v. jaar ervoor		5,7%	-8,4%	4,2%	12,3%

Tabel: aantal bootpassages bruggen

Mooie groei op sociale media

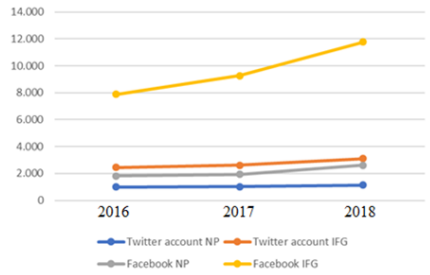

Steeds meer weten mensen het gebied te vinden op sociale media. Ook wordt het gebied steeds meer genoemd in berichten. Dit verrijkt de informatie die te vinden is over het gebied.

Van de Hooidambrug zijn gedetailleerdere gegevens per maand en per boottype beschikbaar. In onderstaande grafiek zijn de passages van de Hooidambrug weergegeven voor de periode 2014-2018, uitgesplitst naar beroepsvaart en recreatievaart. Per saldo is het aantal passages in 2018 ongeveer gelijk gebleven, maar de recreatievaart laat wel een toename zien van 5%, terwijl het aantal passages bij de beroepsvaart is gedaald van 3.617 naar 3.040.

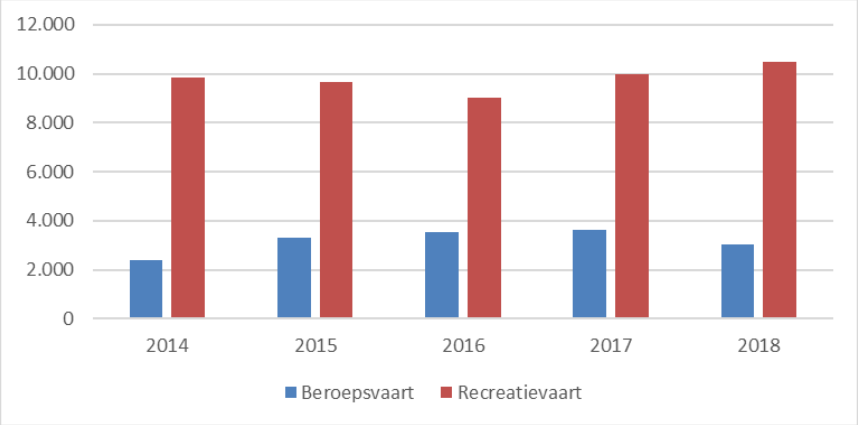

Grafiek: Brugpassages Hooidamsloot 2014-2018, recreatievaart en beroepsvaart

Tenslotte zijn de passages ook weergegeven per maand. De intensiteit van de beroepsvaart is over het hele jaar vrij constant met elke maand 200-300 passages. De recreatievaart is heel sterk seizoengebonden. Het voorseizoen begint in april en het naseizoen eindigt in oktober. Juli en augustus zijn veruit de drukste maanden met rond de 2500 bootpassages.

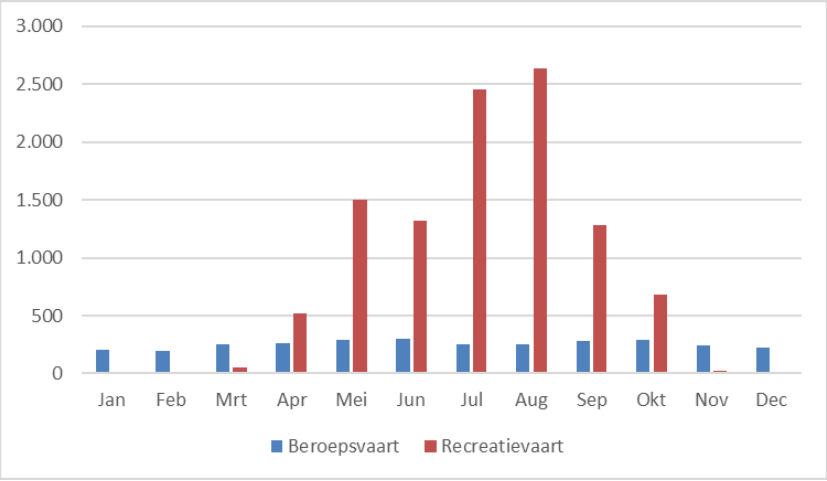

Grafiek: brugpassages Hooidambrug per maand, 2018

Luchtfoto's

De Marrekrite verzorgt sinds 1957 de aanleg en onderhoud van aanlegplaatsen in de provincie Friesland. Om de intensiteit van het gebruik te bepalen wordt op verschillende manieren gemeten. Jaarlijks worden onder andere tellingen uitgevoerd van de ligplaatsen vanuit de lucht op tijdstippen dat verwacht kan worden dat deze goed bezet zijn, vanaf ca.16:30 uur. Over het gehele gebied zijn foto's genomen. De foto's zijn vervolgens gekoppeld aan de Marrekrite Ligplaatsen Atlas, 2015. Daarbij is de 1ste Pinksterdag als ijkpunt genomen. Voor het gebied geven deze aantallen een indicatie van de recreatieve druk op het water.

Luchtfoto Alde Feanen

Vanuit de lucht zijn de tekenen van de geschiedenis van het gebied mooi zichtbaar. Ook zijn de steigers en de bezetting met de boten goed zichtbaar.

Het resultaat voor Nationaal Park De Alde Feanen staat in onderstaande tabel.

Locatie:	2015	2016	2017	2018
De Saiterpetten:	9	2	29	30
De Holstmar steiger:	14	4	17	19
De Hanse Mar:	6	3	5	5
De Grutte Kritte:	20	3	16	14
De Geeuw:	30	7	36	39
Rengerspolle:	51	41	51	57
Overigen:	69	33	97	82
Totaal:	199	93	251	246

Tabel: aantal boten in het gebied op ligplaatsen van de Marrekrite

Ten opzichte van vorig jaar is de drukte bij de ligplaatsen redelijk stabiel. Ten opzichte van de jaren daarvoor zien we een stijging. De interpretatie van deze luchtfoto-tellingen is lastig en daarmee is het ook moeilijk om hier conclusies uit te trekken. Ten eerste omdat we maar 4 jaren data hebben. Ten tweede omdat weersinvloeden een enorme sterke rol spelen. In onderstaande de weersomstandigheden tijdens de drie weekenden (weerstatistieken.nl, De Bilt).

jaar	datum	max (C)	min (C)	neerslag (h)	zon (h)
2015	24-5-2015	19,9	2,5	0,6	11,1
2016	15-5-2016	12,1	5,3	1,1	6,8
2017	4-6-2017	19,5	8,7	0	12
2018	20-5-2018	22,8	6	0	11,6

Tabel: weersomstandigheden eerste Pinksterdag tijdens vluchten

In de tabel zien we dat de dip in 2016 te verklaren is door het slechtere weer die dag (kouder, neerslag en minder zon).

Economische meerwaarde

Naast de meerwaarde die het gebied heeft op het gebied van natuurschoon, is ook altijd de wens de economische meerwaarde van de recreatie in het gebied te bepalen. Dit is ook door adviesbureau Ecorys geanalyseerd.

Toegevoegde waarde van besteding bezoekers

Met behulp van structuur gegevens van de economie van het CBS (Nationale rekeningen) en een zogenaamde input-output analyse, is de directe en indirecte toegevoegde waarde van de totale bestedingen van bezoekers berekend. In totaal leveren bestedingen van bezoekers jaarlijks circa €30,8 miljoen aan directe en indirecte toegevoegde waarde op. In onderstaande tabel de verdeling.

(in miljoenen)	Cultuur, sport en recreatie	Horeca	Detailhandel	Vervoer en transport	Overig	Totaal
Direct	0,6	10,3	3	3,2	2	19,1
Indirect	0,5	6,1	1,3	2,5	1,3	11,7
Totaal	1,1	16,4	4,3	5,7	3,3	30,8

Tabel: verdeling directe en indirecte toegevoegde waarde van bezoekers (Bron Ecorys)

Werkgelegenheid

De omvang van werkgelegenheid wordt eveneens berekend aan de hand van geraamde bestedingen. Op basis van de uitgevoerde berekeningen bedraagt de directe werkgelegenheid als gevolg van de besteding van de bezoekers circa 402 fte, waarbij het grootste deel voor rekening komt van de horeca. Daarnaast zijn er circa 129fte indirect werkzaam bij allerlei toeleverende bedrijven die (extra) omzet genereren door besteding van bezoekers. Deze toeleverende bedrijven hoeven overigens niet in de directe nabijheid van het gebied te liggen.

(in fte)	Cultuur, sport en recreatie	Horeca	Detailhandel	Vervoer en transport	Overig	Totaal
Direct	11	274	71	46	38	440
Indirect	6	75	15	33	17	146
Totaal	17	349	86	79	55	586

Tabel: verdeling directe en indirecte werkgelegenheid door bestedingen (Bron Ecorys)

Economie en natuur versterken elkaar

Wat hebben natuur en economie nu eigenlijk met elkaar te maken? Sommige mensen zien deze werelden als strikt gescheiden. Maar het zien, waarderen en benutten van natuurlijk kapitaal hebben wel degelijk invloed op de economie. En wanneer mensen bewuster worden van de waarde van natuur kan dit ook een positieve impuls voor natuur opleveren (Planbureau voor de Leefomgeving, 2018).

Conclusie monitoring

Uit de data van 2018 is een positief beeld zichtbaar. Op alle fronten laten de cijfers een geleidelijke stijging zien. Zowel in het aantal deelnemers aan de activiteiten, als de digitale vindbaarheid, als het overal bezoek aan het gebied. De parameters afzonderlijk zijn niet volledig betrouwbaar, maar door de diversiteit aan parameters en in de breedte eenzelfde zichtbare trend, verhoogd de betrouwbaarheid.

Mooie is dat we voor 2018 voor de eerste keer metadata tot onze beschikking hadden. De schattingen over het aantal bezoekers aan het gebied waren tot nu toe altijd tussen de 500.000 en 1 miljoen per jaar. De metadata laat zien dat dit meer is. In 2018 hebben 1.4 miljoen bezoekers het gebied bezocht. De wens is om dit de komende jaren verder te volgen. Deze bezoekers en bestedingen zorgen ook voor werkgelegenheid in en rond het gebied. Ook dat is dit jaar voor het eerst in kaart gebracht en levert een mooi beeld op van 440 directe arbeidsplaatsen.

Meerwaarde van investeringen

Ook voor de meerwaarde van investeringen in een gebied is een diversiteit aan literatuur beschikbaar. Als landelijke gemiddeld voor Nationale Parken wordt de richtlijn aangehouden dat elke euro die in een gebied wordt geïnvesteerd, minimaal 4 euro opbrengt. Investeren in het gebied is dus zeker de moeite waard.

Financieel

Balans per 31 december 2018

Balanspositie:
De afgelopen jaren hebben we geleidelijk een kleine reserve op kunnen bouwen, waardoor we een klein stichtingskapitaal hebben en voldoende liquide middelen.

ACTIVA	31 december 2018		31 december 2017	
Vlottende activa				
Vorderingen				
Overige vorderingen	1.678		15.570	
		1.678		15.570
Liquide middelen		52.415		71.331
Totaal activazijde		**54.093**		**86.901**

PASSIVA	31 december 2018		31 december 2017	
Vrij besteedbaar vermogen				
Stichtingskapitaal	43.117		58.039	
		43.117		58.039
Kortlopende schulden				
Handelscrediteuren	3.764		0	
Overige schulden	7.212		28.862	
		10.976		28.862
Totaal passivazijde		**54.093**		**86.901**

Staat van Baten en Lasten over 2018

	2018 realisatie	2018 begroting	2017 realisatie
Subsidiebaten	125.950	145.520	102.250
Sponsorbijdragen	46.116	46.750	52.576
Overige baten	10.531	26.050	22.447
Baten	**182.597**	**218.320**	**177.273**
Besteding baten met bijzondere bestemming	132.751	140.900	111.139
Overige lasten	40.793	64.720	45.942
Activiteitenlasten	**173.544**	**205.620**	**157.081**
Bruto exploitatieresultaat	**9.053**	**12.700**	**20.192**
Kantoorkosten	8.585	10.747	5.970
Algemene kosten	15.391	15.620	4.749
Beheerslasten	**23.976**	**26.367**	**10.719**
Resultaat	**-14.923**	**-13.667**	**9.473**
Bestemming resultaat:			
Stichtingskapitaal	-14.923	-13.667	9.473
	-14.923	**-13.667**	**9.473**

Baten:
In totaal hebben we in 2018 iets meer dan €180.000 te besteden gehad. Dit betekent dat we de bijdrage van de provincie bijna hebben weten te verdubbelen. Een mooi resultaat.

Subsidie:
Het lijkt alsof we minder subsidie hebben ontvangen dan begroot, maar hierin zitten transitiegelden die we eind 2017 hebben ontvangen en voor de begroting mee hebben genomen.

Resultaat:
Het resultaat is negatief vanwege een extra project "Evaluatie Ontwikkelplan" die bij het maken van de begroting nog niet bekend was. Vanwege het belang is begin 2018 toch de beslissing genomen deze uit te voeren, ten laste van de reserves van de stichting.

Toelichting Staat van Baten en Lasten over 2018

Subsidiebaten:
We hebben een extra subsidie van de provincie ontvangen. Hiervoor hebben we het Verhalen vertellen uit kunnen voeren en een plus op Fête de la Nature kunnen zetten.

Verschil in mee te nemen budget:
Eerste opvallende verschil is het meegenomen budget. Hier staat niets in de realisatie, omdat we die middelen al hebben. Voorstel is dit volgend jaar anders te noteren, als een toename van het kapitaal (bij vrijval) en een bestemmingsreserve (bij overlopende projecten).

Verschil opbrengst It Fryske Gea:
Het is net alsof de beloofde bijdrage van It Fryske Gea niet is ontvangen. Dit komt ten dele, omdat dit een reservering is voor de poorten, die pas tot uitbetaling. Een deel zal ook begin 2019 worden gefactureerd.

Lasten:
De stichting heeft conservatief begroot, waardoor verschillende posten niet volledig zijn uitgeput. Hierdoor ontstaat wel rust in de uitvoering en kunnen onverwachte uitgaven worden opgevangen.

Conclusie:
In 2018 is de stichting mooi binnen haar begroting gebleven. Enkele posten er iets overheen en enkele er iets onder. We merken dat het opbouwen van sponsorschap en werven van projecten voor fondsen langzaam loopt. Het opbouwen van een netwerk hiervoor is in volle gang, maar heeft tijd nodig. Vanaf 2019 plukken we daar de eerste vruchten van.

	2018 realisatie	2018 begroting	2017 realisatie
Subsidiebaten			
Bijdrage provincie Fryslân	125.950	100.000	102.250
Mee te nemen budget	0	44.520	0
	125.950	**144.520**	**102.250**
Sponsorbijdragen			
Rabobank Partnership	43.500	43.500	50.826
Sponsoring	2.616	3.250	1.750
	46.116	**46.750**	**52.576**
Overige baten			
Opbrengst IFG	0	13.550	9.500
Opbrengsten ondernemers	1.978	3.500	3.192
Vergoeding Webhosting	0	1.000	0
Inkomsten Challenge	7.972	9.000	9.755
Donaties	581	0	0
	10.531	**27.050**	**22.447**
Besteding baten met bijzondere bestemming			
Medewerker V+E	38.500	38.500	38.500
Openstelling bezoekerscentrum	27.800	27.800	27.800
Netwerkactiviteiten	9.050	7.000	8.443
Marketing en communicatie	8.769	15.500	18.186
Folders bezoekerscentrum	6.124	4.100	0
Opstapkrant	5.173	6.000	5.083
Open dag	3.787	4.000	4.909
Fondswerving en sponsoring	33.548	38.000	8.218
	132.751	**140.900**	**111.139**
Overige lasten			
Bidboek	0	0	15.036
Kosten toeristische kaart	0	7.750	0
Fête de la Nature	5.690	3.630	0
Kosten verhalen vertellen	2.965	10.890	0
Uitvoering poorten	7.187	15.000	0
Kosten Challange	8.793	7.000	6.530
Evaluatie Ontwikkelplan	9.815	15.260	0
Kosten digitaal platform	6.343	5.190	24.376
	40.793	**64.720**	**45.942**
Kantoorkosten			
Internetkosten	466	735	0
Contributies en abonnementen	4.827	4.612	5.970
Kosten sociale media	3.292	5.400	0
	8.585	**10.747**	**5.970**
Algemene kosten			
Kosten OO	8.385	7.620	2.999
Accountantskosten	1.750	1.750	1.750
Kosten BIM	5.000	5.000	0
Cursuskosten	256	1.250	0
	15.391	**15.620**	**4.749**

Bijlage 1: Criteria nieuwe standaard Nationale Parken

Criterium 1: het nationaal park heeft een natuurlijke omvang die wordt bepaald door de begrenzing van een aaneengesloten landschaps-ecologische of landschappelijke eenheid waarbinnen één of meerdere natuurkernen liggen waarvan er ten minste één een omvang heeft van minimaal 1000 ha. over het algemeen substantieel groter zal zijn dan de nationale parken zoals die voor 2017 zijn aangewezen.

Criterium 2: Het nationaal park kent in haar gebied meerdere en/of samenhangende ecosystemen met duurzaam functionerende abiotische en biotische relaties. In de natuurkernen komen natuurlijke processen op grote schaal voor. In het gebied zijn significante macrogradiënten binnen en tussen landschapstypen en tussen natuur, half-natuur en duurzaam beheerd productielandschap.

Criterium 3: De natuurwaarden (ecosystemen, dier- en plantensoorten en habitats), cultuurhistorische waarden en landschappelijke waarden die zich bevinden binnen het gebied van het nationaal park zijn binnen Nederland en/of internationaal onderscheidend.

Criterium 4: De natuur-, cultuurhistorische en landschapswaarden laten een zodanige samenhang zien dat de identiteit van het gebied versterkt wordt.

Criterium 5: Een nationaal park onderscheidt zich van andere nationale parken door de ontwikkeling van een gebiedseigen merk welke past bij de waarden en het karakter van het gebied en de ruimtelijke begrenzing. De ruimtelijke inrichting van het nationaal park, de beleefbaarheid en toegankelijkheid en herkenbaarheid voor de binnen- en/of buitenlandse bezoekers zijn hiermee in overeenstemming gebracht.

Criterium 6: Het nationaal park is zichtbaar verbonden met de stakeholders (eigenaren, beheerders, overheden, bewoners en ondernemers) van het gebied op een dusdanige wijze dat de regionale gemeenschap zich identificeert met het gebied en er trots op is en de waarde ziet van het instandhouden en verbeteren van het nationaal park. Het nationaal park draagt bij aan de sociaal-economische ontwikkeling en de leefbaarheid voor de regionale gemeenschap.

Criterium 7. Het nationaal park onderneemt planmatig activiteiten op het gebied van educatie
Toelichting: Aanbevelingen voor goede acties in dit kader zijn:
a. nationale parken hebben een planmatige aanpak van educatieve programma's voor kinderen en volwassenen van de verschillende doelgroepen van het gebied.
b. kennis op het vlak van educatieve concepten wordt actief gedeeld binnen netwerken in en tussen de nationale parken
c. educatieve programma's vertalen de verhalen van het gebied, en werken volgens het principe hoofd, hart en handen.
d. educatieve programma's hebben een relatie met de andere hoofddoelstellingen van het nationaal park -waaronder wetenschappelijke onderzoek- om daarmee draagvlak te creëren.

Criterium 8: Het nationaal park stimuleert activiteiten op het gebied van wetenschappelijke onderzoek

Criterium 9: Het nationaal park heeft een duidelijke en wervende ambitie waarmee invulling wordt gegeven aan het streefbeeld van nationale parken. De ambitie bevat richtinggevende visies en principes over gewenste ontwikkelingen in het gebied.

Criterium 10: Een nationaal park stelt een plan op voor duurzaam toerisme om de kwaliteit van de toeristische producten en infrastructuur te verbeteren en tevens het behoud van de wezenlijke kenmerken van de natuur in het nationale park te borgen.

Criterium 11: Het bestuur draagt er zorg voor dat de bescherming, het beheer en de (sociaaleconomische) ontwikkeling van het gebied in samenhang plaatsvindt. Het bestuur draagt tevens zorg voor de ontwikkeling en implementatie van het gebiedseigen merk . Het bestuur van het nationaal park opereert slagvaardig en daadkrachtig en beschikt over legitimiteit en mandaat.

Criterium 12: Het bestuur van het Nationaal park maakt periodiek een Uitvoeringsagenda. De agenda bevat concrete activiteiten van het Nationaal park, die gekoppeld zijn aan concrete doelen. Na afloop van de gekozen periode moeten ook de concreet bereikte resultaten worden gedeeld.

Bijlage 2: Resultaten enquêtes afgenomen in het NP De Alde Feanen

